

EN VERDER...

Studentenpsychologie	3
Het beste uit de kringbladen	4
BRT-monopolie	5
1984 deel 2	6
MLB en PvdA	7
Nicaragua gevangenis	8
Pamfletten in de stad	9
Nieuwe Jeremia	9
Vanrunxt & Strauss	10
En dagje later	10
Communicatie als film	11
P. Janssens kolomt	12
Berichtjes	12
Agenda	12

Weekblad. Jaargang 10, '83-'84.
Nr. 17, dd. 2 februari 1984.
V.u. Luc Baltussen, Van Evenstraat 2d,
3000 Leuven. Tel. 016/22.44.38.

Abonnementsprijs: 50 fr. (studenten),
150 fr. (niet-studenten), 350 fr. (steun).
Te starten op rek. nr. KB 431-0079541-68
t.n.v. ASR-VETO, Van Evenstraat 2d,
Leuven, met vermelding van 'VETC-
abonnement' en evt. nr. studentenkaart.

Redakties steeds op vrijdag
om 17 uur (open voor ieder) op 't Stuc,
E. Van Evenstraat 2d, 1ste verdieping.
Artikelen binnen op donderdag voor ver-
schijning, advertenties op vrijdag voor
verschijning.

VETO is een publikatie van de Algemene
Studentenraad Leuven.

Veto-medewerkers op 8 februari voor rechter Wordt schrijven crimineel?

Voorjaar 1982. België heeft nog maar één grote anti-rakettenmanifestatie achter de rug. Het militarisme is er echter niet minder om, en de tegenstand ertegen lijkt vooral in Leuven 'in' te zijn: het zijn de hoogdagen van de anti-militaristische actiegroep *Onkruid*. Martin Van Kerrebroeck, 'eerste totaalweigeraar' (radikale verwerping van zowel leger- als burgerdienst) is een begrip. Het fenomeen totaalweigeren leeft. Wat deed Veto op dat moment? Veto was erbij, Veto schreef erover.

voor het Leuvense gerechtshof worden (al dan niet betrokken) omstanders in grote getale en bepaald niet zachtzinnig opgepakt. Dezelfde voormiddag valt een ongeidentificeerde groep onder de naam *Kommando Hem Day* — naar de Belgische anarchistische dienstweigeraar uit 1933 — het Leuvense arrondissementskommissariaat binnen om er, naar eigen zeggen, gewetensbezwaardendossiers te 'ontlenen'. De pers was op de hoogte van de actie en fotografen zijn in grote getale aanwezig. Ook Veto is er bij.

Heling

Op 29 april '82 (jg. 8, Veto nr. 26) — een dikke week na het proces — pakt Veto uit met een afdrrukje van een vertrouwelijke, tevens echter hoog compromitterende rijkszwaartmededeling aan de overheid (zie kadertje). Die mededeling was een kopie die was overgenomen uit een pak anoniem op de redactie afgeleverde kopies van de genoemde dossiers.

Blijkbaar is dit gebruik maken van de informatieplicht genoeg voor de gerechtelijke overheid om Veto te brandmerken als 'betrokken' (en dus: crimineel?) en op donderdag 6 mei '82 worden onze redaktielokalen vereerd met een bezoek van rijkswacht en BOB — huiszoekingsbevel in de hand. Dezelfde morgen, maar dan iets vroeger — om 5 uur, bij het vroegere ochtendgloren — was onze toenmalige verantwoordelijke uitgever MM van zijn bed gelicht.

De huiszoeking in de Veto-redaktielokalen levert niets op. Geen dossiers, geen negatieve van bezwarende foto's, geen wapens, geen drugs. Wel de deels getikte, deels handgeschreven kopij betreffende de zitting van 16 april, zoals verschenen in hetzelfde nummer Veto 26, en ondertekend met 'FS'. Er wordt een telefoonnummer achtergelaten voor FS, met de lakonieke mededeling zo vlug mogelijk contact op te nemen, "voor het goed van MM". Ondanks negatief advies van de redactie doet FS wat hem wordt gevraagd, en aan de andere kant van de lijn meldt men hem dat hij zo vlug mogelijk moet langkomen. Zijn verklaring zou immers beslissend kunnen zijn "voor het al dan niet vallen van een bevel tot aanhouding van MM".

Diezelfde avond nog wordt MM inderdaad in voorlopige vrijheid gesteld. De betrokkenheid van Veto-redakteur FS wordt blijkbaar bewezen geacht (er staat een artikel van zijn hand *naast* het 'dossierverslag'), want hij krijgt gratis een overnachting aangeboden. Niet echter na eerst op de geijkte manier behandeld te zijn: handboeien, vingerafdrukken, drie foto's (eentje profiel, eentje frontaal en eentje in totaalbeeld). Het volstaat in België blijkbaar om iets te publiceren in de omgeving van een 'hot' artikel om gekriminaliseerd te worden...

's Anderendaags moet FS een verklaring afleggen bij de onderzoeksrechter. In een verslag van zijn wedervaren schrijft FS:

"De onderzoeksrechter blijft streng maar lijkt toch tevreden. Hij dicteert mijn verklaring, en houdt nadien spontaan een korte speech (in voorlopig gehech-jargon ook preek genoemd). Blijkbaar voor Veto bestemd, citeren ds. Hij heeft geen kwaad om in 'kritische journalistiek', maar je moet dan ook kritisch tegenover je bronnen blijven. Ook wat betreft de gebruikte middelen. Dat je het opneemt tegen militarisme en machtsmisbruik is op zich geen slechte zaak, en als je hiervoor hard wordt aangepakt mag je je niet zomaar laten ontmoedigen. Inderdaad, de individuele vrijheid is ook niet meer wat ze was..."

Bilan van het ganse gebeuren voor FS en MM: een aanklacht voor 'heling van vertrouwelijke documenten'.

Persvrijheid

In het redactioneel van Veto 28, jaargang 8, neemt ook de redactie in haar geheel "uitdrukkelijk afstand van de organisatie die de actie uitvoerde en van haar praktijken" en verklaart "niet betrokken" te zijn noch "een oordeel te vellen". En verder: "Het mag dan normaal zijn dat, ondanks dat, de overheid door onze publikatie gealtereerd was en via Veto wou proberen informatie te verzamelen over wat zij als misdadig omschrijft. Wij nemen het evenwel NIET dat we op deze wijze ernstig in onze persvrijheid gehinderd worden: de verantwoordelijke uitgever om 5 uur 's morgens van zijn bed lichten en één van de journalisten ter verantwoording roepen voor het gepubliceerde voelen wij immers aan als een serieuze intimidatie, het doorzoeken van onze redaktielokalen speurend naar de gestolen

Interview Mangelschots (deel 1) Alma of het einde van een illusie

Lezer Laermans (cf. Veto nr. 13) mag hierin het Onmogelijke zien: Veto interviewt Gust Mangelschots, sinds jaar en dag directeur van de Alma's. Bedoeling hiervan is niet zozeer een portret van die man neer te zetten. We proberen wél te achterhalen vanuit welk denken Gust Mangelschots 'zijn' Alma organiseert. En daarmee willen we dan tegelijk zijn visie konfronteren met die van Sociale Raad. Misschien dat de lezer aldus een beter inzicht krijgt in datgene waarom het in de vergaderingen van de Raad van Beheer van de Alma draait.

deus door naar de cliënt. Wij leren overal, dat als je iets beters wilt, je ook meer moet betalen. Als wij dat hier niet doen, dan doen we iets onlogisch. Ik vind trouwens, dat een duurdere schotel ook gesubsidieerd mag worden. De studenten hebben ooit gezegd: maak winst op de dure dingen in de snack, dan kun je daarmee de officiële dagschotels subsidiëren. In die periode was dat mogelijk, omdat er toen een groter verschil was tussen die snackbar en de restaurants. Maar wat zien we nu? Elk Alma-café wordt na verloop van tijd toch een restaurant."

Dagschotel: niet elke dag

Veto: Hoe wordt de voedingswaarde in de menu's ingerekend? Krijgt iemand, die elke dag de dagschotel neemt, een voorwaardige voeding?

Mangelschots: «Ik geloof vooreerst niet dat iemand elke dag de dagschotel neemt. Maar verder moet ik zeggen dat het moeilijk is om de voedingswaarde in cijfers te benaderen. Vroeger lag er wat dat betreft minder verantwoordelijkheid bij de gerants. Zij betrokken allemaal hetzelfde uit de Alma-keuken. Maar nu bieden wij hen verschillende sausen, groenten, vlezelen aan. Soms ook wel totaalpreparaten. Het zijn de gerants die kiezen.»

Veto: Wat is nog het voordeel van de dagschotel, behalve dat het de goedkoopste is, als hij geen gevarieerde kost meer biedt?

Mangelschots: «O, het is zeker niet omwille van de variatie dat je naar de duurdere schotel moet gaan, denk ik. En dan, het is natuurlijk de goedkoopste.»

Goed en goedkoop

Veto: U beroept zich op de 'vraag' van het cliënteel. Maar in welke mate moet men in de restaurants van de sociale sektor met die vraag rekening houden? Als men bijvoorbeeld kijkt welk soort cliënteel men in Alma I is gaan aantrekken... De sociale sektor is toch opgezet met de bedoeling de universiteit toegankelijk te maken voor mensen die er anders te grote financiële moeilijkheden zouden kennen. Maar de mensen die nu in Alma I komen zouden er, volgens ons, anders ook wel geraakt zijn.

Veto: Om bij het meest opvallende te beginnen: ondanks de tegenkanten, drijft U elke vakantie de prijsdifferentering verder door.

Mangelschots: «Wel, elke vakantie, dat is misschien een beetje overdreven. Maar er is inderdaad wel een evolutie. Omdat er vraag naar is. Tegenover vroeger kun je rustig stellen dat er minder klachten zijn. De appreciatie is beter. Dat is ook begrijpelijk: als je één schotel presenteert, krijg je altijd kritiek. Er is er altijd wel één die dit niet lust of dat gisteren al gegeten heeft. Nu kun je zelf kiezen — en dat stemt tot grotere tevredenheid. Psychologisch is dat ook heel begrijpelijk.»

Veto: Maar dat impliceert nog geen prijsdifferentering.

Mangelschots: «Nee. Theoretisch is het mogelijk verschillende schotels aan dezelfde prijs te geven. Maar je loopt dan het risico van een eenzijdige reactie van het cliënteel. De ene schotel is altijd wat beter gestoefd dan de andere. Als men die dan méér neemt, dan stijgt ook de kostprijs.»

Veto: Vroeger kon het klaarblijkelijk toch, ook in de praktijk...

Mangelschots: «Die twee dagschotels scheelden toen gemiddeld 9 fr. in kostprijs. Soms liep dat zelfs op tot 20 fr. En dan moet je kiezen wie je voor dat verschil laat opdraaien: de subsidies of de cliënt. Nu schuiven we dat

16 April, rond de middag. Sympathisanten van Martin Van Kerrebroeck, die zich het *Kommando Hem Day* noemen, naar de Belgische anarchistische dienstweigeraar uit 1933, brengen een bezoekje aan het Leuvense arrondissementskommissariaat, gelegen op de hoek van de Brouwerstraat en de Halvestraat. Ze gaan er aan de haal met 72 persoonlijke dossiers van in het Leuvense tewerkgestelde dossiers. Veto brengt in dit nummer exclusief een bloemlezing uit de inhoud. De conclusie die zich opdringt is: gewetensbezwaarden doen beter gewone legerdienst!

EKSKLUSIEF: DE INHOUD VAN DE GELEENDE DOSSIERS

16 April, rond de middag. Sympathisanten van Martin Van Kerrebroeck, die zich het *Kommando Hem Day* noemen, naar de Belgische anarchistische dienstweigeraar uit 1933, brengen een bezoekje aan het Leuvense arrondissementskommissariaat, gelegen op de hoek van de Brouwerstraat en de Halvestraat. Ze gaan er aan de haal met 72 persoonlijke dossiers van in het Leuvense tewerkgestelde dossiers. Veto brengt in dit nummer exclusief een bloemlezing uit de inhoud. De conclusie die zich opdringt is: gewetensbezwaarden doen beter gewone legerdienst!

DECOPIEERD

V. J. PERSIDEN
hoofd
Comité

REDAKTIONEEL

Bij de wet van 30/12/83 is de Belg vrij te frauderen. Waarlijk een libertair initiatief van onze nationale regering. Dezelfde datum verscheen, in het Staatsblad, een artikel waarin werklozen werd toegestaan bij uitbetaling van verdere belastingen te laten inhouden. Voorwaar, een democratisch recht in een democratisch land.

In hetzelfde land, op dezelfde dag, in hetzelfde Staatsblad bepaalt hetzelfde artikel tevens dat alle werklozen die geen gezinshoofd zijn en van dit voorrecht dat de overheid geeft geen gebruik wensen te maken verondersteld worden op het einde van het jaar een interest van 22,5% bij te leggen bij de verschuldigde belastingen.

Inderdaad, een democratisch recht van een democratische regering anno 1984.

Soms wil de huidige bewindsploeg wel open spel spelen. Voor deze regering gelden schoolverlaters nog steeds als mensen die men fair kan behandelen. Martens-Gol vertellen de jongeren van onze maatschappij de waarheid zonder doekjes om. Hun wachtdag gaat, gewoon, maandelijks met zo'n 3000 Belgische franken omlaag. Of waar eerlijkheid nog kan bestaan. De 50000 kandidaat-stempeelaars mogen zich gelukkig prijzen.

De afbouw van de vervangingsinkomens is geen alleenstaand feit en evenmin nieuw. Alle categorieën doppers hebben er vroeger al aan moeten geloven. Nu de schoolverlaters. Een wachtdag gezinshoofd mag zich gelukkig prijzen met zijn dagelijkse 608 fr. De min-18-jarige schoolverlater krijgt amper 230 fr. Als hij geen gezinshoofd is toch. En als hij niet samenwoont, want dan gaat er nog 6% af. De spreekwoordelijke én groteske situatie, dat iemand die zijn wachtdag doormaakt geen postzegel meer kan betalen om zijn sollicitatiebrief te versturen, is niet meer onmogelijk. Geen probleem: het vervoer bekostigen om effectief een sollicitatie-gesprek te gaan voeren is voor deze categorie belanghebbenden al lang uitgesloten. Een interne kontradiktie binnen de werkloosheidsuitkering: aan een toekomst werken is onmogelijk. Overleven wordt gelijkgesteld met vegeteren.

Het systeem der wachtdagen legt de vinger op een tere plek der kato-liberale ideologie. Zich verzekeren is een persoonlijke zaak, zo heet het in dat denken, waar in naam van de vrijheid elke hogere instantie niet mag ingrijpen in het menselijke Zijn. Daarom moet de Onaan-

tastbare Belg zelf alle maatregelen nemen tegen gebeurlijke inkonvenienties, vanuit een hoge bewustzijn van het eigen ik. Elke andere oplossing zou *kommunistische diktatuur* heten, nog steeds volgens dat denken. Zo ook met de wachtdagvergoedingen. De onmogelijkheid van een dergelijke stellingname moet wijken voor het gestelde ideaal. Barbaars, zei u, en wij ook.

Het katolieke denken biedt misschien een oplossing. De oplossing waarmee het katholicisme is groot geworden. In de loop van vorige eeuw begiftigd de grote eigenaars het plebs uit de streek met koffiekoeken op zondagnamiddag. Zo ontstond het paternalisme, de aalmoes-idee die de zielen van hen die niet door het oog van een naald konden in de zaligheid moest helpen. Het zilverpapier voor de negertjes. Deze oplossing houdt terdege rekening met het individu-principe: iedereen is vrij om te geven, iedereen is vrij om te nemen. Een koffiekoek heet nu 230 fr., voor een niet-gezinshoofd onder de 18. Onmenselijk, zei u. Wij stemmen met u in.

Het katolieke denken zet zich verder door in de nationale behandeling van de werklozen. Op allerlei manieren wordt de

alleen wonende, de gewoon samenwonende bestraft. Het enig mogelijke etische bestaan heet nu *het gezin*, geïncorporeerd in het gezinshoofd. Het geheel wordt geïntegreerd in een organisch opgebouwde samenleving. Een zeer platte methode om vormen van dissident gedrag te bestraffen, een weinig elegante manier om een bepaalde levenswijze op te dringen.

Objektief gezien zijn dergelijke maatregelen alleen mogelijk via grootse desinformatiekampagnes. Immers, slechts als een bevolking gelooft dat dissidenten enkel in de oostbloklanden bestaan, slechts als korporatistische denktrends massaal worden opgedrongen — al deze maatregelen zijn inderdaad "hoogstens nadelig" voor hen die er het slachtoffer van zijn — kan een dergelijk immoreel gebeuren zich verder zetten. De schoolverlater is immers slechts een nationale minderheid. Dus leven we in de best denkbare der werelden.

De taak van een studentenblad binnen deze context is duidelijk.

De redactie

LEZERSBRIEVEN

NSV-story

Op het presidium van Historia van 26 januari werd beslist NSV in aanmerking te laten komen voor subsidiëring. Vooraf kreeg de preses van NSV de gelegenheid zijn zaak te bepleiten. Historia-preses Thierry Mommens had hem daartoe op *eigen houtje* de toestemming gegeven. De subsidiëring werd gestemd met 21 stemmen voor, 13 tegen, 6 onthoudingen. (dwt 21 op 40). De NSV-vertegenwoordiger kreeg de kans de beweging inhoudelijk toe te lichten en te verdedigen.

De discussie kon geen diepgang bereiken omdat zij door Thierry M. systematisch ontkende werd en voortijdig afgebroken. Dientengevolge werd het probleem louter formeel opgevat. Gesteld werd dat NSV voldeed aan de acht voorwaarden van FKK. Toch vinden wij dat een inhoudelijke discussie hier zeker op zijn plaats is. Genotemde criteria zijn minimumvereisten waaraan een vereniging moet voldoen om eventueel in aanmerking te komen voor subsidiëring. Overigens is het duidelijk dat FKK (de laatste twee jaar) en de stuurgroep (vorig jaar) op niet zuiver formele gronden hun beslissing namen.

A fortiori moeten de kringen zelf, die via ASR uiteindelijk de beslissing nemen, hun oordeel op inhoudelijke gronden bazeren. Anders onttrekken zij zich aan hun verantwoordelijkheid. Het kan niet ontkend worden dat door het subsidiëren van een vereniging, haar activiteiten ook onrechtstreeks gesteund worden.

Wij menen ons dan ook te moeten distantiëren van de presidium-beslissing dienaangaande. De manier waarop een ander gebeurde gaat in tegen elke democratische traditie. In elk geval is het duidelijk dat voornoemde beslissing niet zonder meer kan aanzien worden als het standpunt van de studenten geschiedenis.

Marc Debaere
Christof Grootaers
Jan Van Oustrive
Tom Verschaffel

Mertens' pleasure

Is G.J. geabonneerd op Wijzer? Die vraag kwam bij mij op toen ik de toepunt kritiek las op Mertens' mini-LP "Struggle for pleasure" (Veto 15). Proficiat G.J., je bent de eerste om de opgang van de wonderboy te stuiten (in Vlaamse weekbladen, alle BRT-zenders, tot op Scorpio toe - Leuven Lokaal hoopt zeker zo zijn muzikaal nivo wat op te tillen - de droom van een muziek die "entertainment" en "kunst"

verzoent, die complete illusie waarvan we nu weten waartoe ze kan leiden).

Mijn eigen artikel in Wijzer (kringsblad van de filosofen), "Kan een mens leven zonder neurien?" (Wijzer 1, november 1983), bevat grotendeels dezelfde gedachten. Om jou volmondig bij te vallen, licht ik er volgend citaat uit:

"Het vervakkingsproces binnen de minimal music heeft ook Soft Verdriet niet gespaard. Reeds in de lang niet onaardige LP *Vergissen* werden de fundamentele gelegd voor de latere ontgoocheling: het eentonige Crummar-geluid en steeds dezelfde harmonische formaties" (Mertens noemt dat zijn "language", lees: lengtwich - wij: gebrek aan inspiratie).

Zijn konsert in Gent bestond voor het grootste stuk uit zoveelste herwerkte versies van wat we allemaal al lang wisten" (o.a. Struggle, wat hij al minstens sinds EPS '82 zit te herwerken voor alle mogelijke bezettingen van zijn kameleon-ensemble).

"Close Cover: een piano en een falsetstem, easy-listening voor tussen de soep en de patatten. Sentimenteel, voorspelbaar, goedkoop. Mét die ene kwaliteit die er een potentiële succes-singel van maakt: je kan meeneuriën. Hoelang zal het duren eer Mertens beseft dat hij zichzelf hopeloos aan het herhalen is? In zekere zin is het een wegwerplaat, je kan Close Cover na een eerste beluistering toch al feilloos naspelen aan de piano. Je kent die akkoorden immers. Van je eerste les harmonie".

Jan Vansteenwegen

Naschrift

Hiermee zou ik graag reageren op het naschrift dat u in Veto 16 dd. 26 januari 1984 hebt toegevoegd aan de lezersbrief van E. Vanderheiden en G. Sepelie, waarin u de werking van SoRa uiteenzet.

U stelt hierin dat de SoRa waakt over de democratisering van het onderwijs en dat daarom het NSV van de vergadering moet worden verwijderd omdat zij zogezegd de SoRa in haar activiteit bemoeilijken. Welnu, heren, is me dat nogal democratie! Mijns inziens is dit je reinste autokratie, namelijk het uitschakelen van die elementen die niet stroken met de eigen gevestigde opvattingen (over democratie).

Met dit alles wil ik niet zeggen dat ik veel sympathie over heb voor het NSV, maar ik vind wel dat men er in dit geval eens goed moet over nadenken of de opvattingen over democratie van de SoRa wel "o zo democratie" is. Deze vraag lijkt me des te meer gerechtvaardigd als ik dan ook nog lees dat

zelfs waarnemers de werking van de SoRa storen. In iedere democratie is het de gewoonte dat de verkozen vergaderingen, die een normatieve functie hebben, *openbare* vergaderingen houden zodat de kiezers hun verkozenen kunnen controleren.

Dit is politieke (in de ruimste zin van het woord) *vrijheid*, dit is *democratie*.
Paul Van de Heyning
Iste lic. Rechten

Klio

In het jongste Veto-nummer lezen we tot onze grote verbazing dat we ons met Klio "in het milieu van de studenten Klasseke Filologie" bevinden. Van het bestaan van zoiets als oud-historici schijnt Vanzwan (What is in a name? — "Nomen est omen," zegt men in ons "milieu") niets af te weten. Als het de eerste maal was dat zoiets voorviel, zou dat een toevallige vergeetelheid kunnen zijn en dan was deze reactie mugezifterij; het gebeurt echter al te vaak dat de studenten Oude Geschiedenis worden vergeten als men het over Klio heeft (zie bv alleen al de akademische agenda), hoewel deze studenten binnen de kring een actieve kern uitmaken en sommige OG-ers ook in de ASR actief zijn (gewest). Zij hebben echter de pech dat ze tussen twee stoelen vallen: ze studeren aan het departement Klasseke Studies, maar krijgen het diploma van historicus. Misschien is dit een tip voor een artikel; informatika is niet de enige richting waar er problemen zijn. Maar voorerst: ASR, ken 'uw' kringen! Ook de kleintjes. Of waren jullie soms niet voor democratisering en gelijkheid?

Luc Rombouts
Klio-praeses '83-'84

nvdr: we nemen je tip ter harte..

Kolumn

Aan P. Janssen
Gefeliciteerd met uw kortere kolumn afgelopen week. Doe zo verder en konvergeer naar het niets.
W. Sempels

Reeds enkele malen ontvingen wij op de redactie brieven van mensen die achteraf helemaal niet blijken te bestaan, of die niets van die brief afwisten.

Om dergelijke misbruiken te voorkomen, wordt elke briefschrijver verzocht zijn volledige naam én adres aan de redactie bekend te maken. Wie zijn naam liever niet in Veto ziet staan, kan nog altijd gebruik maken van de formule "naam en adres bij de redactie bekend".

Unieke reproduceermethode

Nooit tevoren in de geschiedenis beschikte men over zoveel informatie. De moderne technologie maakt het mogelijk snel en goedkoop informatie te vermenigvuldigen. Pencoprint heeft die trend gevolgd en voor sneldruk de meest geperfectioneerde Xerox-drukmachines in huis gehaald. Pencoprint reproduceert nu nog sneller en voordeliger voor u.

Alle kopieerdrukwerk

Tijdschriften, reisverslagen, facturen, uitnodigingen, cursussen, reclame. Alle kopieerdrukwerk dat u Pencoprint toevertrouwt voldoet aan de eisen die u van kwaliteitswerk verwacht: uitstekende punt-voor-punt weergave, grote verwerkingsmarge, scherpte, beschrijfbaarheid. Recto-verso levert geen problemen op en verkleinen al evenmin. Of drukken op karton of gekleurd papier. Pencoprint zorgt verder voor het vergaren, perforeren, nieten, plakken onder al dan niet bedrukte omslag.

Bliksemsnelle service

Geen risico's om vijf voor twaalf! Pencoprint beschikt over een dubbel machinepark Xerox 9500, eigen fotozetterij, drukkerij (vijf groepen) en een moderne boekbinderij. **Zonder tussenpersonen** en met attente service leveren zij uw werk in een minimum van tijd.

pencoprint pvba

tiensstraat 36
Leuven
tel. 016/22.10.39

Het moet rond half vier 's nachts geweest zijn. Ter hoogte van café Universum in de Tiensestraat houdt iemand me tegen en vraagt me naar de dichtsbijzijnde dokter. "Die slapen allemaal al," zeg ik. "Ga morgenvroeg maar eens kijken." "Dan is het te laat, ik heb een heel doosje valium ingenomen." Eerst denk ik dat het om een onsmakelijke grap gaat. Maar dit blijkt niet het geval te zijn. Omdat we geen geld hebben om de 900 te telefoneren, besluiten we samen naar het dichtbij gelegen rusthuis in de Frederik Lintstraat te gaan. "Daar zal wel een verpleegster zijn!" In de Vlamingenstraat gekomen, kan hij niet meer verder. Ik zet hem tegen een kast van de RTT en maan hem aan om daar op me te wachten. In het rusthuis gearriveerd leg ik heel de situatie uit aan twee verpleegsters. Hun reactie verrast me. "Maar waarom komt ge daarmee hier aan? Wij zijn de 900 niet. We hebben zo al genoeg onze bezigheid." Na lang aandringen bellen ze toch de 900. Ik loop terug. De jongeman zit bibberend tegen de RTT-kast. "Laat me maar zitten," zegt hij, "want het is toch al te laat." Uiteindelijk geraakt hij overeind. Onderweg vertelt hij me dat hij de hele week alleen op zijn kamer zat. De poging om zijn polsen over te snijden was mislukt. Dan maar de minst pijnlijke weg. In het bejaardentehuis gekomen, moet hij in een soort wachtkamer gaan zitten. De verpleegsters bekijken hem vanuit de deuropening als een vreemdsoortig marsbewoner. Een van hen weet hem zelfs te vertellen dat het toch geen toeren zijn, wat hij gedaan heeft. Vrij snel komt de ambulance en neemt hem mee. Voor 'mij' verdwijnt hij even snel als hij gekomen is.

Studenten in nood

Hetgeen hierboven vermeld is, doet zich nauwelijks niet elke dag voor. Zelfs niet elke week. Voor de modale student is de tijd in Leuven er een waaraan men later met heimwee terugdenkt. Dat de eksamens zwaar waren, dat men soms dacht niet te slagen, enz., vergeet men vrij vlug. De positieve dingen zoals de fuien, de lieven... worden meestal benadrukt. Dit is waarschijnlijk de reden waarom de Leuvense studententijd zo kan geromantiseerd worden. Voor sommigen is Leuven echter niet zo'n vreugdevolle tijd. Voor hen is Leuven synoniem met vereenzaming, ieder voor zichzelf, niet slagen enz. Opmerkelijk is dat deze groep toeneemt.

Op 10 februari organiseert het Medisch Centrum voor Studenten een kollokwium rond het thema *De Gezondheid van de Student*. Twee redenen voor Veto om eens te praten met Emile Willems, die als psychiater verbonden is aan het psychotherapeutisch centrum van de K.U. Leuven.

Enkele cijfers

Het psychotherapeutisch centrum wil de studenten de kans geven om een therapie te volgen, d.w.z. dat men aan de student de mogelijkheid biedt om bij zichzelf stil te staan, om zich zo beter te leren kennen.

De grote groep van hulpvragers komt op eigen initiatief naar het centrum: ca. 46%. De voornaamste verwijzer is het Medisch Centrum met 17%. De Dienst voor Studietoelagen komt op de tweede plaats met 14% en dan zijn er nog de professoren, ombudsdiensten en vrienden, dat is goed voor 10%.

Vorig jaar kwamen er 129 nieuwe klanten op het centrum. Dan is er nog een overdracht van 50 klanten van vorige jaren. De mensen die de psychotherapeutische dienst op het medisch centrum ontvangen, zijn hier niet bijgetrekkend. We stellen vast dat er een stijging is t.o.v. de periode '77-'78 met 15%. Toen waren er 112 nieuwe aanmeldingen.

Welke problemen

Veto: *Voor welke problemen komt men naar hier?*

Emile Willems: "Ik denk dat je het beter anders kan formuleren. De meest studenten komen naar hier met de vage klacht dat ze zich niet goed voelen. Ze ervaren een druk die groter is dan dat ze kunnen verdragen. Ze gaan dat merken op verschillende manieren. Het kan zijn dat ze lichamelijke klachten beginnen te vertonen: hoofdpijn, maagpijn. Het kan ook zijn dat men zich allerlei gedachten begint te maken zoals dat men niet in staat is om te studeren, dat men niet zo populair is, dat men geen relatie kan aangaan met een meisje of jongen. Dit kan leiden tot situaties waarvan men weet van zichzelf dat men ze ontvlucht: bv. niet naar een TD durven gaan, niet durven eten in de Alma en zoeimer. Door die te sterke druk zakt men weg in een toestand waarin men

Veto: *Zij gaan nog meer studeren omdat ze weinig sociaal contact hebben.*

Niet alleen tijdens de examenperiode ziet het nachtkastje van sommige studenten er zo uit.

ziek wordt, waarin de lichamelijke klachten werkelijk iets vast worden, men glijd af in stemmingsstoornissen en wordt depressief. Dit alles heeft tot gevolg dat men zich niet meer goed voelt functioneren als student en als mens."

Veto: *Tot welke categorieën van problemen komen jullie, als er een analyse gemaakt wordt van de situaties waarin de hulpvragers zich bevinden?*

Emile Willems: "Het is zo dat we naar de registratie toe niet werken met diagnostische categorieën. We proberen wel te kijken naar wat ons een idee kan geven van de ernst van de situatie waarin de klanten zitten. We zijn gaan kijken naar zaken zoals zelfmoord. Hiermee heeft 15% van onze klanten te maken. In welke mate is er een psychologische opname geweest in de voorgeschiedenis. Dit doet zich voor bij 8% van de klanten. Psychotische symptomen — het verliezen van contact met de realiteit — doet zich bij 14% van de klanten voor enz."

Wie heeft problemen?

De grote groep die beroep doet op het psychotherapeutisch Centrum zijn eerstejaars. Doch ze zijn niet alleen. Er komen ook hulpaanvragen uit hogere jaren. Globaal genomen zien we dat de hulpaanvragen gelijkmatig verspreid zijn over de jaren.

Emile Willems: "Het is geen kwestie van 'het zijn diegenen die naar de unifiek komen en die er niet voor geschikt zijn, die beroep doen op ons'. Soms is het zo dat men pas bij het afstuderen de gevolgen ziet, dat men in de knoet zit."

Veto: *Hebben de mensen die naar hier komen meer last met hun studies?*

Emile Willems: "Het hoeft geen verband met elkaar te hebben. We kunnen evenveel klanten krijgen die succesvol zijn in hun studies, maar zich daarnaast niet goed sociaal geïntegreerd voelen."

Emile Willems: "Er zijn verschillende reactiepatronen. Dit is afhankelijk van persoon tot persoon. We maken mee dat het academisch succesvol zijn, op zich met angst beladen kan worden. Er ontstaat het gevoel dat men zich buiten de groep zet, daarom gaat men minder studeren."

Tussen jongens en meisjes is er een verschil wat betreft hun aanwezigheid op het Centrum. Meisjes nemen iets meer contact op met deze dienst. Het verschil is echter niet significant. In een normaal samengestelde bevolking nemen meisjes gemakkelijker dan jongens contact op met een psychologisch centrum.

Emile Willems: "We zien dat hier de unifiek jongens evenzeer in de pure geraken."

Veto: *Zijn de mensen die hier op de unifiek psychologische moeilijkheden kennen, mensen die ook in moeilijkheden zouden zitten als ze niet naar de unifiek kwamen?*

Emile Willems: "Ik denk dat we alleszins mogen stellen dat de universiteit problemen naar boven laat komen. De universiteit houdt stress-situaties in waardoor onze zekke plekken naar boven komen. We zien uit studies dat er een grotere incidentie is van emotionele moeilijkheden bij universiteitsstudenten dan bij leeftijdsgroepen die in een andere situatie zitten."

Veto: *Heeft de toename van de studentdruk een invloed op het bestaan van psychologische klachten?*

Emile Willems: "Dat heeft daar zeker een invloed op. Dat is één van de stress-factoren."

Veto: *In welke mate speelt dat?*

Emile Willems: "Daar kan ik niets op zeggen. Een bepaalde stress-factor leidt niet noodzakelijk tot een onevenwicht. Een samenloop van omstandigheden veroorzaakt die situatie. Je komt op de universiteit terecht en je hebt nooit geleerd om alleen te zijn. Van een kleine groep — klas, school — kom je in de grote massa terecht. Je

moet slagen maar terzelfdertijd zegt men dat je er een plezierige tijd van moet maken. Veel studenten zitten met het idee dat ze thuis niet weten hoe moeilijk het hier is. Dit veroorzaakt stress-situaties."

Prestatiedruk

De studenten uit de humane wetenschappen doen meer beroep op het Centrum dan de studenten uit de positieve wetenschappen. Proportioneel komen de meeste aanmeldingen uit het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte, gevolgd door de studenten uit de faculteit van Psychologie en Pedagogie, de faculteit Sociale Wetenschappen en die van Godgeleerdheid. Van dezelfde grootteorde is het aantal aanmeldingen uit geneeskunde. De faculteiten Rechten, Economie, Letteren en Wijsbegeerte, "Wetenschappen, Landbouw en Farmacie zijn in gelijke mate vertegenwoordigd. Hun percentage bedraagt de helft van vorige groep. De faculteiten Lichamelijke Opleiding en Tandheelkunde doen bijna geen beroep op de diensten.

Emile Willems verklaart de vaststelling, dat geneeskunde zo sterk vertegenwoordigd is, doordat o.a. de prestatiedruk er zo groot is. Als men zich wil specialiseren, moet men zijn graden halen.

Emile Willems: "Deze spreiding weerspiegelt ondermeer het psychologisch minded zijn van de studenten. In sommige faculteiten leert men om bij zichzelf stil te staan. Zij staan gemakkelijker stil bij bv. hoe functioneert ik hier? Wat is de zin van het bestaan? Daar is men vlugger geneigd om naar psychotherapie te denken als hulpmiddel. In andere faculteiten vindt men dat flauwe kul en zegt: je moet er je maar doorheen slaan. De problemen moeten er groot zijn, wanneer men de stap zet naar psychologische hulpverlening."

Studenten uit minder geprivilegieerde sociale groepen (arbeiders, werkløzen, gepensioneerden) maken sterk gebruik van het centrum (25%). Studenten uit universitaire milieus doen ook veel beroep op de diensten (21%).

Emile Willems: "De prestatiedruk, die men dikwijls als zeer zwaar ervaart, komt bij deze twee groepen op een verschillende manier tot uiting."

"Ouders die naar de universiteit geweest zijn, koesteren gemakkelijker de verwachting dat zoon- of dochterlief naar de universiteit zou gaan. Sommige studenten komen door de hoge verwachtingen van hun ouders terecht in moeilijke fakulteiten, die hen soms niet aanspreken. We zien dat die groep ouders veel vlugger contact met ons opneemt; ze zijn zeer bezorgd."

"Bij de groep waar de ouders arbeiders, werkløzen of gepensioneerde zijn, stellen we een stuk vervreemding vast. De studiedruk krijgt een andere kleur bij. Het wordt nl. erg belangrijk om te slagen, want anders gaan de kansen voorbij. Ze voelen dat de familie thuis niet zo goed kan begrijpen wat zich hier allemaal afspeelt en hoe zwaar het is. Deze studenten hebben niet graag dat hun ouders geïnformeerd zijn over hun problemen. De ouders zouden wel eens kunnen zeggen: "als hij (student) nu ook nog problemen moet krijgen van dat studeren, dan kan hij beter stoppen."

Veto: *Zijn de nieuwe levensgewoonten die men in Leuven aanleert, de andere sociale klasse waartoe men gaat behoren als men studeert, aanleiding tot problemen?*

Emile Willems: "Dat speelt alszins bij de minder geprivilegieerde studenten. Deze studenten zeggen soms dat de ouders hen de boodschap geven: "zoon/dochter, je moet niet denken dat je boven mijne kop gaat springen." De banden die men heeft met zijn oorspronkelijk milieu hoeven daarom niet los te gaan."

Verhoudingsgewijs zijn er opvallend veel Limburgers die een beroep doen op diensten van het Psychotherapeutisch Centrum.

Emile Willems: "Dit heeft te maken met de sociale situatie in Limburg. Er is daar een scheve sociale stratificatie, er is geen universitaire traditie. Er zijn proportioneel veel meer studenten die uit minder geprivilegieerde milieus komen. Zij hebben vlugger het gevoel van vervreemding t.o.v. de universiteit. Dat is een vorm van studiedruk."

Preventie en beroepsgeheim

De periodes waarop de studenten beroep doen op de diensten zijn gelijk verdeeld over het jaar. Tijdens de vakantie maand augustus is er een vermindering. De laatste jaren doen meer en meer studenten beroep op de diensten tijdens de vakantie maanden juli en september. Wie denkt: "tijdens de vakantie zijn de studenten weg uit Leuven en zijn er geen problemen", heeft het mis.

Veto: *Als jullie gegevens over iemand hebben, geven jullie die dan verder aan iemand die erom vraagt?*

Emile Willems: "Neen. Er bestaat een beroepsgeheim. Wanneer we een vraag krijgen naar informatie vragen we eerst aan de student of hij of zij daarmee akkoord is. Daar zijn we heel strikt in."

Volgende week kunt u het vervolg van dit interview lezen. Het zal handelen over vereenzaming, zelfmoord, de relatie tussen universiteit en psychotherapeutisch centrum.

Koen Verboven

De gezondheid van de student, 10 februari kollokwium in Huis van Chièveres, Groot Begijnhof Leuven. Illustratie: ets uit *La Ville*, F. Masereel.

Het beste uit de kringbladen

zekere Hans in een tekst die als een gedicht gelay-out is. Het einde van zijn literaire exkhibitie neigt naar de optimistische kant. "En toch blijf 'k geloven in het goede, in waarheid en geluk". Menselijke zielen in Wina zijn ondoordringelijk!

In de rubriek Sociaal wordt het nieuwe beurzenstelsel (het zgn. systeem Lenssens) haarfijn ontleed. 3000 beurzen vallen weg, 13.000 studenten krijgen een kleinere toelage, de maximumbeurs is te klein, enz.... "Vandaag is er van demokratisering van het onderwijs bij de overheid geen sprake meer, het systeem Lenssens is er een bewijs van," aldus Myriam Monteyne.

Het volgende artikel handelt over een pijnlijke confrontatie die iemand had met de rijkswacht tijdens een eenvoudige wegcontrole. Als de schrijver in kwestie moegeterde, omwille van het bijtende sarkasme van de rijkswachters om een pietluttigheid (nl. m.b.t. de bel op de fiets), een opmerking maakt m.b.t. de moord van die andere rijkswachter in Hove op Patrick Suy, gaan de poppen pas goed aan het dansen.... "Inmiddels heb ik thuis al het bezoek gekregen van twee politiegagenten die mij officieel om een verklaring vroegen. Ze zeiden mij dat ik er zeker van kon zijn dat deze zaak voor de korrektionele rechtbank komt en er een zware geldboete aan kon vasthangen, tot een gevangenisstraf toe!", aldus PVL.

Liliane van Kultuur komt aan het slot van dit eerste Newtonneke nog eens aan het woord om te vertellen hoe fantastisch het concert geweest is van Hörmann en De Goey, dat zij georganiseerd had in de 'grote zaal'. Er lijkt een krop in de pen te kruijen als ze het heeft over het aantal toeschouwers. In 't begin 30, maar afijn d'r zijn er nog een tiental bijgekomen, terwijl het concert bezig was.

De Kruu

"De Kruu, voorheen La Nouvelle Heloise, voorheen Monumenta is een uitgave van de historische kring." De Kruu dus, jaargang twee, nummertje één. Opmaak; lay-out, illustratie enzoverder draagt de onbetwistbare signatuur van Bartje Ramakers, met wiens voorpagina-tekeningen de Veto-lezer al geruime tijd geteisterd wordt.

Een diep ingetogen mooie jonkvrouw op de kaff, en een vriend koppeltje op de achterpagina. Of de twee tekeningen een logisch verband kennen, waarbij het activerend aspekt in deze logica voltrokken wordt door de lektuur van dit blad weten wij niet, maar een ander dient te worden betwijfeld.

Naast een bespreking van een boek dat handelt over 'spelletjes uit de hele wereld', een aankondiging vanwege het Medisch Centrum voor Studenten, een bericht over het Archief voor het turnezien aan het Sportkot, en een voorstellingsartikel van de werking van 't Stuc (met hierbij aandacht voor de moeilijkheden tussen de AV van

Kultuurraad en de beheerraad van 't Stuc) zijn er nog twee artikelen. Er is een kolom van Sjoekie over de emoties van een student daags voor een eksamen. "Want morgen zit Hij te wachten die niets liever doet dan onze arme student te verpletteren, niet tussen een papier weliswaar. Hij zal een sadistisch lachje niet kunnen onderdrukken," aldus Sjoekie.

In het andere artikel worden soortgelijke dingen geschreven over de profen, maar speelt alles zich af in een andere kontekst, nl. de programmahervorming. Frank Segers schetst terzake wat voorgeschiedenis. De studenten hadden m.b.t. die programmahervorming geëist dat er naast de historische kritiek ruime aandacht zou worden besteed aan de verwerking van historisch materiaal. O.m. door de invoering van een vak 'algemene heuristiek' in de eerste kandidatuur. Een boel feitenmateriaal wordt te berde gebracht om aan te tonen dat "ook binnen de universiteit de theorieën van Machiavelli gekend zijn en toegepast worden en dat de reële bezorgdheid bij de meeste professoren om het programma, het uiteindelijk moet afleggen tegen alle procedures en het verdedigen van machtsposities."

Zo is er nooit gediskussieerd over de uitgangspunten waarop de opleiding moet berusten, en meer nog was alles al in kunnen en kruiken vooraleer de materie of de agenda kwam van de onderwijscommissie. Er was nl. voorafgaandelijk overleg gepleegd tussen de afdelingen, zonder de studenten... Nu de hervorming is goedgekeurd, rest er nog de uitvoering ervan, en hier valt volgens Frank Segers ook nog veel te zeggen... Het artikel sluit af met een oproep naar eenieder om "zijn gedachten over deze stof" eens op papier te zetten...

Het Winkelertje

Het Winkelertje, het blad van Ekonomika, is al aan nr. 3. De Japan-dag georganiseerd door de kring op 21/12 wordt aangekondigd, en de redaktie vindt het nuttig om twee van de drie blz. die zij aan dit initiatief wijdt, te besteden aan allerlei details over de goedkope Japanreizen die zij ter dien gelegenheid uitloot.

Een Ekonomika-spion op het Britse ministerie van Buitenlandse Zaken wist de hand te leggen op een geheim dokument, waaruit zou blijken dat Thatcher na de Falklands nu ook België zou claimen. Meer dan vier blaadzijden wordt gegrast door de stamboom van de Belgische dynastie om tot de konklusie te komen dat België via een trouwkwesatie van een of andere vorst Engeland toebehoort. Thatcher zou die aanval inzetten om iets te doen aan haar slinkende populariteit in Engeland. De schrijver trekt de parallel met de oorlog rond de Falklands... Hoeveel vaten bier het gekost heeft om tot dit brouwsel te komen is bij verre benadering niet te schatten...

Een ander artikel handelt over het bedrijfsbezoek aan SABCA, alomberucht in het Belgisch Militair-Industrieel-Komplex. Het enige dat we vernemen van de schrijver dezes, is dat iedereen nagenoeg de hele dag uitgekeken heeft naar eten. "Voldaan van spijs en drank slenterden de tafelschuimers terug naar de bus. Al gauw

was iedereen daar ingeslapen. Een bezoek aan een speeltuin als sluitstuk zat er dus niet meer in, misschien later," aldus L. Schoukens.

Een Joegoslavische eerste kanter wordt geïnterviewd en gedenkwaardig is zijn uitspraak over de Belgen: "Het enige wat ik spijtig vind is dat jullie koude kikkers zijn. Jullie kunnen jullie gevoelens niet tonen. Wij Joegoslaven kunnen elkaar in de armen nemen, elkaar omhelzen, echt lachen, echt huilen. Ik mis een beetje je ziel, een beetje hart bij jullie..." De schrijver Kristof Dekoninck meent in zijn slot de oplossing gevonden te hebben. "Mochten wij even hevige, vurige en liefdevol kunnen praten over ons landje, we zouden ook denken dat we in een paradijs wonen..."

In een ander artikel worden de resultaten gepleegd van een enquête onder de afgestudeerden Toegepaste Economische Wetenschappen. De grote kritiek die naar voren komt heeft betrekking op de opleiding die te weinig praktijkgericht genoemd wordt. "Is het immers niet zo dat vakken zoals personeelsbeleid, organisatieleer zijn afgesteld op zeer grote bedrij-

ven?", vraagt de schrijver I. Christiaens zich hierbij af.

Jozef Van Gelder weet met zijn entoesiasme moeilijk blijf als hij rapport uitbrengt over de lezing van de oud-minister Vandepitte, die handelt over de huidige Belgische politiek. "Eindelijk eens iemand die durft zeggen en die zich daarvoor ook in de gepaste situatie bevindt." Volgens Vandepitte is in dit land van efficiëntie, economisch verantwoorde beslissingen geen sprake, omdat het politiek regeringswerk verworden is tot een koehandel. "De beslissingsmethode in de ministerraad is niets anders dan een politiek steekspel: wij geven dit, dus moeten jullie ons dat nu geven." Vandelder besluit zijn artikel met een citaat van Vandepitte waarin die zegt dat alles onrechtstreeks de schuld van het publiek is. "Het politiek beleid is de weerspiegeling van de mentaliteit van het volk. We hebben de ministers die we verdienen..."

Het kringblad sluit af met een bericht van de Werkgroep Andere Economie, die zichzelf in algemene bewoordingen voorstelt. "Nu zijn er al een tiental jaren dingen aan het stuk lopen. Reken dan daarbij nog de ekologische problemen en, meer algemeen, een wat verwaalde mens die opnieuw een identiteit zoekt, en je hebt helemaal de sfeer te pakken waarin WAEK werkt!"

Vanzwam

DE KRUIJ

Het eerste Newtonneke is op de redaktie komen gedag zeggen. Het is de eerstgeborene dit jaar van Wina, de kring die de studenten groepeerde die wis- en natuurkunde volgen aan deze unif. In het editoriaal wordt het personeelstekort betreurd. Waar hebben we dat nog gehoord? De editoriaal beweegt hemel en aarde om de 'goden der inspiratie' ertoe te bewegen, de lezers te bevuchten. Om dit Newtonneke wat aanzien te geven is de redaktie gaan grasduinen in het roemruchte verleden van het kringblad en werden een aantal retro-artikels afgedrukt.

Het eerste artikel beschrijft een nieuwe sportbeoefening van de profen, nl. het (her)bergbeklimmen. Even het programma voor u opdissen: "de beklimming van de Loberg, en via de kam van de Carlsberg naar de Tuberg, waar we een zicht krijgen op de Kronenberg, de Uderberg, de Zeeberg en de Grand Marnier."

Liliane van Kultuur kondigt aan dat ze zal trachten de winaleiden naar voorstellingen in 't Stuc en de stads-schouwburg te trekken. En alsof deze marteling nog niet voldoende is, heeft ze afgesproken met de landbouwers om "samen naar Brussel naar een goede opera te gaan." Ook wordt een "goedkoop kamerorkest geëngageerd om een concert in een kerk te geven."

Racisme

Op de raad van De Fakulteit van Letteren en Wijsbegeerte aan de RUG werd op 25 januari een motie goedgekeurd omtrent het ter beschikking stellen van universitaire lokalen voor manifestaties met een duidelijk racistisch karakter. De argumentatie ging als volgt:

1. Gezien de wet op het racisme en de xenofobie van 30 juli 1981, daden, die aanleiding geven tot discriminatie of tot doel hebben racisme en xenofobie te propageren, strafbaar stelt.
2. gezien de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, tegen de welke racisme en xenofobie een zeer grove inbreuk vormen.
3. gezien talrijke UNO-resoluties zich uitspreken tegen verregaande schendingen van de rechten van de mens.
4. gezien de universitaire gebouwen met gemeenschapsgeld worden betaald en het bijgevoel onverantwoord is dat de gemeenschap, op z'n minst onrechtstreeks, gedwongen wordt propaganda voor racisme te financieren.
5. gezien de universiteit een zeer belangrijke taak heeft ter bevordering van de verdraagzaamheid in onze samenleving, de solidariteit in de

vrede onder alle mensen, zonder onderscheid van sexe, ras, kleur of godsdienst.

In de toekomst geen universitaire gebouwen meer ter beschikking zouden worden gesteld voor manifestaties met een duidelijk racistisch karakter.

De motie werd met unanimiteit van stemmen goedgekeurd.

Wordt schrijven crimineel?

(vervolg van p. 1)

dokumenten als een genante verdachtmaking. Tot daar een bittere oprisping die onomkeerbaar nog een tijd een wrange nasmaak zal achterlaten.

Die nasmaak is nu, twee jaar na de feiten, wel heel actueel. Volgende week woensdag, 8 februari, moeten MM en IS om 9 uur 's morgens verschijnen voor de korrektionele rechtbank te Leuven, zoals gezegd beticht van heling.

Nu zit ook de huidige Veto-redaktie met de nijpende vraag welk precedent een veroordeling van MM en/of IS zou scheppen in verband met de persvrijheid. Het afdrucken van kopies van een gunstige wind blijkt dan

verboden. En wat is de volgende stap? Het overnemen van informatie? Het verspreiden van informatie? Of gaan we de richting in van Duitsland, waar n.a.v. de 'Flick-Affaire' een wetsvoorstel werd ingediend dat het publiceren van 'vermoedelijk vertrouwelijke informatie' strafbaar maakt?

Misschien maakt een massale aanwezigheid op 8 februari om 9 uur 's morgens aan het Leuvense gerechtshofgebouw de overheid duidelijk dat het publiek — ook in '84 — zich niet neerlegt bij Orwelliaanse beperkingen van een vermeende persvrijheid.

Wiv

Zie: 'U hebt het recht te zwijgen', Veto jaargang 8, nr. 28, pp. 6-7.

KUL badminton toernooi

georganiseerd door sportraad (KUL) vanaf 9 februari elke zaterdag

afzonderlijke toernooien voor geïnteresseerden & niet geïnteresseerden

dubbel dames mixed heren

inschrijvingen op het sportterrein van of bij je sportvereniging

DE WIERING

CAFÉ CHANTANTS CABARET NIEUWE INRICHTING

(open van 19.00 tot 04.00 uur)

Alma: het einde van een illusie

(vervolg van p. 1)

Mangelschots: "Dat is een indruk die men kan hebben. Maar als Alma I er niet was, dan zouden sommige van die mensen misschien helemaal niet in de Alma eten. Historisch gezien is het juist dat men die restaurants gekoncipieerd heeft vanuit het motto 'goed en goedkoop eten maken'. En dat blijft nog altijd geldig. Maar men kan niet, en ik denk dat niemand dat wil, een soort ghetto creëren door de Alma als het ware te gaan voorbehouden voor 'studenten die het echt nodig hebben'. De voorziening is er, en je probeert die zo voordelig mogelijk te maken, of zo min mogelijk te doen kosten. Als je alleen gaat koken voor de echt economisch zwakkeren, dan wordt je inderdaad een heel ander type van restaurant dan wij nu hebben, en dat wij trouwens altijd geweest zijn. Van meet af aan hebben wij gezegd: goed en goedkoop eten, maar wij staan open voor iedereen. Wij maken geen onderscheid tussen de studenten."

Veto: Maar in de prijsdifferëntiering maakt U dat onderscheid uiteindelijk toch: een schotel van 100 fr. of meer is niet meer voor iedereen even beschikbaar.

Mangelschots: "Het onderscheid dat er tussen de studenten is, kunnen wij niet wegwerken. Dat is een illusie."

Veto: Maar U speelt er op in.

Mangelschots: "Wij houden er rekening mee. Wij willen het niet te hard affirmeren, maar de ideale toestand... dat is toch allemaal de grote illusie. Dat is toch met de beurzen ook. Alles is deficient. Het beursstelsel is erg deficient. Iemand die spraakvaardig is, heeft een voordeel op het examen. Maar hij is daarom niet intelligent. Toch wordt spraakvaardigheid ook gekwetterd... Niets beantwoordt zilver aan zijn principes. De Alma ook niet. Maar daarom blijft het nog wel zo dat de Alma een vorm van democratisering realiseert in het sociaal leven van de studenten. Ik geloof niet zo, dat de Alma niet meer aan zijn functie zou beantwoorden omdat hij een dure schotel verkoopt."

Ghetto

"Dat is met een sociale voorziening de maatschappij fundamenteel zou kunnen veranderen, is trouwens een illusie. Die illusie ben ik wel rijper geworden. Ik ben ervan overtuigd dat de Alma meer publiek moet aantrekken dan alleen de echt economisch zwakkeren. Een globaal cliënteel heb je nodig. Dat die mensen gebruik maken van de voorzieningen van de Alma, is een voordeel op velerlei vlakken. Anders ga je een ghetto creëren. Je word dan een restaurant van de openbare onderstand. Bovendien ressorteert dat, dat rijk en arm samen aan tafel zitten. En dat is ook een faktor."

Veto: Samen aan tafel, maar in verschillende restaurants. Of met een verschillende kwaliteit op het bord.

Mangelschots: "Daar bestaan geen cijfers over. Als je de stelling zou aankleven dat iemand van een betere familie een besmet persoon is, dan moet je die maar van de universiteit verwijderen. Maar ik denk niet dat dat pestlijders zijn of zo iets."

Veto: Wij ook niet, hoor. Maar U heeft het voordelend over rijk en arm die op dezelfde manier van hetzelfde aanbod

moeten kunnen genieten... Maar wie 70 fr. kan uitgeven nu, gaat naar Alma II of III, en wie er niet tegenop ziet om 100 fr. uit te geven, kan naar Alma I. U houdt de economisch zwakkeren van de kwaliteitschotels af.

Mangelschots: "Misschien dat er iets méér mensen zijn die het wat breder hebben in Alma I dan in Alma II, waarschijnlijk, ik heb het ook nooit gemeten. Maar ik vind dat geen ramp. Wat moet je anders? Het kind met het badwater weggooiën? Een leefbare Alma... of géén. Principes zijn goed, en

geen zin heeft in soep, daartoe toch te verplichten."

Veto: Waren daar vroeger dan klachten over?

Mangelschots: "Massale klachten zal ik niet beweren. Maar je voelde zo toch wel aan dat de student liever zelf wilde bepalen wat hij erbij nam."

Veto: Het bonnetje heeft zijn praktische functie grotendeels verloren, zeker met de prijsdifferëntiering.

Mangelschots: "De enige betekenis die het nog heeft, is dat het de betaling wat

Dat je met een sociale voorziening de maatschappij fundamenteel zou kunnen veranderen, is trouwens een illusie.

je moet er af en toe eens aan herinnerd worden, zodat je niet teveel afdaakt. Maar zuivere principes zijn ook maar principes. Je moet ze leefbaar maken, om ze te realiseren."

Bonnetje

"Als je van alles een principe maakt, dan kom je tot immobilisme. Als we alles strak houden zoals het is, raken de studenten dat beu. En dan zoeken ze andere dingen. Ze gaan dan om den duur weer zelf restaurants oprichten in eigen beheer en dan gaan ze daar professionelen inbrengen. Binnen de kortste keren zit je dan weer met een nieuwe Alma. Zoiets heeft toch geen zin? Schaf vandaag de Alma af, en morgen ontstaat er een nieuwe. Daar ben ik zeker van."

Veto: Het principe 'goed en goedkoop eten in de Alma was vroeger ook het motto om soep, schotel en dessert in de prijs van het standaardbonnetje te steken. Soep en dessert zijn er ondertussen uitgehaald en het bonnetje kan je in het weekend en in vakanties vaak zelfs helemaal niet meer gebruiken. Is men afgestapt van de standaard-idee en waarom?

Mangelschots: "Om praktische redenen, denk ik. En waarom bestaat het bonnetje nog in Alma II en III... Zelf ben ik er geen principieel voorstander van. Aan de huidige prijzen zou een bonnetje voor een maaltijd alles erin 80 fr. kosten. Dan zouden we iedereen verplichten 80 fr. uit te geven. Terwijl we nu vaststellen dat men het gemiddeld met 72 à 73 fr. doet, hier in Alma II. Uiteindelijk zou dat dus een meerkost zijn voor de student. Ik vind het niet zo aangewezen iemand die

vlotter doet verlopen. Maar met de prijsdifferëntiering moet er inderdaad meestal toch nog opgelegd worden. Misschien zijn er nog 15%, die niets bij nemen en dus alleen met het bonnetje betalen. Het opleggen blijft wel beperkt tot een bedrag, dat je kunt betalen met wat los in je zak zit."

Koken op kot

Veto: Vergist U zich niet van marktsegment: U voert betere — en duurdere — schotels in om de studenten (en profeten) die nu in Alma I gaan eten, niet te verliezen als klanten. Uw politiek houdt in dat de dagschotel daalt in

kwaliteit en dat men in het weekend in ieder geval meer betaalt, want dan moet men naar de snackbars. Bent U niet bang dat die mensen, waarvoor de Alma bedoeld was, gaan zeggen: 'wij moeten zoveel neerrellen, wij kunnen voor die prijs op ons kot beter en godkoper eten'?

Mangelschots: "Je moet er toch ook rekening mee houden, dat als de dagschotel niet verkrijgbaar is in Alma II, omdat die bijvoorbeeld op vrijdagavond gesloten is, dat het vervangende restaurant Sedes dan juist wel een dagschotel heeft aan 65 fr. Daarvoor is op de Raad van Beheer bewust gekozen. En dat koken op kot: dat gebeurt minstens evenveel in de week. Men moet zich daar niet blind op staren of de zaken omdraaien, en zeggen dat er weinig volk naar de Alma komt met Nieuwjaar bijvoorbeeld, omdat dan alleen de Sedes open is en die te duur zou zijn. Dat is niet waar."

"Trouwens, dat men zelf kookt, is niet omdat de Alma te duur is. Wees eerlijk: zelf koken, warm eten maken, komt minstens even duur uit. Dat is wat mijn zonen mij zeggen, en ik denk dat dat niet ver ernaast is."

Veto: Volgens ons hangt dat er vooral van af hoe sterk men vasthoudt aan vlees.

Mangelschots: "Natuurlijk."

Prijsgevoelig

Veto: Hoe zeker bent U van de economische voordelen van de prijsdifferëntiering? In Gent had dat toch niet veel succes.

Mangelschots: "Dat zeg jij. Vannespen zegt mij onlangs nog dat ze de toeloop er niet meer de baas kunnen."

Veto: Volgens wat wij horen zou de omzet gedaald zijn.

Mangelschots: "Misschien was dat van Vannespen een boutade."

Veto: Maar wat ziet U hier zelf?

Mangelschots: "Een eerste reactie in Alma II en III op de nieuwe dagschotel van 68 fr. naast die van 65 fr. lijkt te zijn, dat de duurdere schotel minder wordt genomen. Maar die keuze is erg onberekenbaar. Het is al voorgekomen dat een schotel die het 's middags niet deed in de 65 het 's avonds prima deed in de 68. Kiest de student misschien ergens 'tussenin'?"

Veto: Misschien nam hij vroeger de

speciale schotel alleen omdat de dagschotel niet te vetren was, en is hij nu blij weer iets eetbaars voor 68 fr. te krijgen. Misschien dat daarom de belangstelling voor de dure schotel afneemt. Kun je daaruit besluiten dat de student eerst naar de prijs kijkt en dan naar de schotel?

Mangelschots: "Het kan natuurlijk ook de presentatie zijn. Die van 68 fr. ligt nu op een ovale schotel en die van 65 fr. op een ronde. Ik denk dat fundamenteel elke student in de eerste plaats zijn goesting wil vinden — en dat hij dan, in de tweede plaats, daarvoor zo weinig mogelijk wil betalen. Maar de student is zeker prijsgevoelig. Als wij bv. de melk opslaan van 4 fr. naar 5 fr. dan weten we op voorhand dat de verkoop zeker daalt. Na een tijdje komt dat dan wel weer in orde."

Animatie

Veto: Toen de Alma drie jaar lang maaltijden gaf aan 60 fr., kwamen er meer mensen eten.

Mangelschots: "Da's zeker. Wat nog niet wil zeggen dat de prijs een breekpunt voor de student is, natuurlijk. Er zijn er ook die de filet pur nemen."

Veto: Wat heeft de filet pur nog te maken met het principe van goed en goedkoop eten?

Mangelschots: "Wel, er zijn mensen die graag vlees eten, en die willen dan dat dat mals is. En de filet pur is het malsste stuk. Met goed en goedkoop eten heeft dat heel weinig te maken." **Veto:** Hooft die schotel daar dan nog wel thuis in de Alma? Kan men dat niet vergelijken met de fotokopiemachines: een animatie die op zichzelf niets te maken heeft met de strikte principes van de Alma?

Mangelschots: "Met die strikte principes heeft het zeker niet te maken, inderdaad. Maar waarom zou dat niet mogen in de Alma?"

Peter Breuglemans
Noël Herteleer
Luc Baltussen

Volgende week gaan we verder rond de Alma-problematiek. We spreken dan meer bepaald met Mangelschots over de plaats van de studentenafvaardiging van Sociale Raad in de Raad van Beheer van de Alma en over de modernisering en de financiering van de Alma vzw.

H. Camps: objectiviteit bestaat niet!

Al verscheidenen scenario's zijn uitgeschreven ter vervanging van het BRT-omroepmonopolie. Wat uit de bus zal komen is voorlopig nog de vraag. Daarover debatteerden in een gevulde Kleine Aula de BRT-joernalist William van Laeken, de hoofdredacteur van Vlaanderen van Vlaanderen grootste regionale krant Hugo Camps en Patrick Herroelen, onafhankelijke mediadeskundige in de Commissie voor vrije radio's en tevens auteur van een recent boek over 20 jaar BRT. (1)

Het werd een nogal lauwe bedoening omdat de meningen niet ver uiteen lagen. Dit was voornamelijk toe te schrijven aan de afwezigheid van Librado's Dirk Verhofstadt — jaja het broertje —, hij liet zich ziek melden, de andere panelleden lieten het niet aan hun hart komen en slurpten aan het kraantjeswater, gereserveerd door VUJO-KUL.

Het offensief tegen de BRT-nieuwsdienst werd in 1968 ingezet door de socialist. Algauw scharden de liberalen zich achter deze stormarm, die de hele BRT-burcht zou afbreken en vervangen door zulen (ongeveer zoals in Nederland). De CVP wist toen nog

niet goed welk kamp te kiezen, aangezien hun positie binnen de omroep zeker niet beklagenswaardig te noemen was. (2)

Derden

In 1979 wordt dan toch een dekreet boven de doopvont gehouden, maar het kind kreeg slechts een andere naam: derden in plaats van gastprogramma. Dit kompromis kon de liberalen niet bevredigen en nu willen zij — weliswaar met medewerking van de CVP — er echt werk van maken. Deze rooms-blauwe coalitie heeft een voorstel uitgewerkt, waar de krantengroepen kunnen op ingaan. Volgens van Laeken lijken de uitgever's echter niet zo happig om mee te participeren in 'zijn' nieuwe zender. Verder zei hij dat goede journalistiek duur is, en dat de middelen van de BRT steeds verminderen. Bijgevolg gaan zij de laatste tijd graag op uitnodigingen van sponsors in (bijvoorbeeld reizen die door ambassades worden aangeboden). Camps repliceerde dat het heel wat beter kon met dezelfde middelen, als hij zag wat voor geld er vergooid werd aan 'barbaars amusement'.

Beiden waren het er nochtans roerend over eens dat het BRT-monopolie vervult de beste keuze was, gezien de flauwe verwachtingen omtrent de alternatieven. Camps — die nooit vertegenwoordigd was — die pikante uitdrukking —

betoogde dat zij die het huidige systeem aanvallen andere doeleinden voor ogen hebben dan wat zij nu laten uitschijnen. Men wil komen tot een nieuw soort monopolie waar niemand nog van weet wie het controleert.

Hij klaagde eveneens de globale medialiteit aan: politici die met een chronometer nagaan hoe lang de concurrentie op de bus komt en nog meer van dat moois. Hij betreurde dat de BRT-joernalisten niet kollektief een dam opwerpen tegen de huidige gang van zaken. "Er is geen enkele dagblad-uitgever die zijn hoofdredakteur in het openbaar zo aanpakt als administratie-generaal Vandenbussche," aldus Camps. Anderzijds gaf de Limburger grootmoedigheid toe dat hij ook niet zo vrij is in zijn schrijfsels. "Elke journalist doet aan zelfcensuur." William van Laeken als voorzitter van de Bond van Radio- en Tv-joernalisten legde uit dat een felle eensgezinde reactie nogal bemoeilijkt wordt door het feit dat de bond uit een heterogeen gezelschap bestaat.

Pascal Lefèvre

(1) I.2... veel, uitgegeven bij Acco, 1983
(2) In de Raad van Beheer van de BRT zijn alle politieke partijen volgens kiezerssterkte vertegenwoordigd. Uit vrees voor een CVP-suprematie werd destijds het Kulturpakt gesloten, ter bescherming van de ideologische minderheden.

REISVRAGEN? 1 ADRES

Go your own way.

LEOPOLDSTRAAT 26
3000 LEUVEN

PROMOTIE !!!

SKI-STUDIO 4 PERS. LE CORBIER 6340BF 1WEEK

1984 in België: deel 2.

Jean Gol als little Big Brother?

De krant van de kersverse VBO-baas (!) André Leyens wijdde op 18 juli 1983 een paginagroot artikel aan de huidige Minister van Justitie en Institutionele Betrekkingen, tevens Vice-Eerste Minister, Jean Gol en sprak ter dien gelegenheid in jubelende taal over wat genoemd werd 'de sterke man in de regering'.

"Wat Gol wil God wil. Hij is erin geslaagd nu al bijna 19 maanden aan te tonen dat België, dus ook Wallonië kan geregeerd worden zonder de socialisten. De vaak voorspelde revolutie is uitgebleven." In hetzelfde artikel werd als allereerste prioriteit van Gol genoemd 'de restauratie van het politieke en morele gezag'. De uitspraken die Gol doet in dat artikel kunnen dit enkel bevestigen. "De democratieën sterven gewoonlijk niet aan te veel gezag, ze gaan meestal ten onder door een gebrek aan gezag." Alle belangrijke dossiers waarmee Gol, als Minister van Justitie tot nu toe mee bezig is geweest, getuigen dus niet toeval van een autoritaire, repressieve aanpak.

Zijn wetsontwerp op de jeugdbescherming wil bv. dat jongeren tussen de 16 en de 18, voor geweldsdelicten, in principe voor de gewone strafrechter komen, om als het opportuun geoordeeld wordt naar de jeugdrechter te worden doorverwezen. Hiermee draait hij de klok van de jeugdbescherming terug naar de periode vóór 1965. In zijn wetsontwerp op de vreemdelingen wordt de klok nog verder teruggedraaid namelijk naar vóór 1952, op vlak van de beperking van het inschrijvingsrecht voor de vreemdelingen in de gemeenten. Met de aanvaarding van dit wetsontwerp zullen we in een land leven, waar de wetgeving er op gericht is de aanwezigheid van vreemdelingen op ons territorium te ontmoedigen. Vertrekpremies e.d. voor vreemdelingen zijn niet meer veraf. Een voorstel van Gol om de vakbonden te reglementeren bevat (juni 1982) forse straffen voor stakingsposten.

Een ander stokpaardje van de Minister is de ratificering door België van het Europees Verdrag ter Bestrijding van het Terrorisme. De onderstekenaars van dit Verdrag o.m. Turkije worden bv. aangehouden hun eigen wetgeving zo aan te passen dat 'het terrorisme' zou strafbaar worden gesteld, of dat 'de terrorist' zou uitgeleverd worden aan het land waar

hij de daad gepleegd heeft. Nu wordt er met zo'n vage definitie van 'terrorist' gewerkt, dat het er in de praktijk zou op neerkomen dat ons land zich zou verbinden een vakbondleider die in Turkije wordt beschuldigd van 'terrorisme' uit te leveren of zelf te berechten (na de gevraagde aanpassing van de strafwet). M.b.t. zijn wetsontwerp op de privacy komen we seffens nog uitgebreid terug.

Scheldwoorden

T.a.v. zijn kritiekers gebruikte Gol voortdurend krachtige scheldwoorden, die vaak aanverwant zijn aan het 'terroristische jargon'. "Omdat ze het vrije democratisch debat verstoren," beschuldigde Gol recent de hongerstakers tegen zijn vreemdelingenproject van "intellectueel terrorisme". In een recente toespraak voor de RTB maakte Gol gewag van 'ekstremiten' die zorgden voor tegenwind bij dit wetsvoorstel. Op de vooravond van de grote vredesmanifestatie in Brussel op 23/10 jl. stelde Gol dat de "pacifisten marcheren voor Andropov".

"De pacifisten brengen de vrede in gevaar. De betoging van zondag is een grootscheepse operatie van desinformatie en propaganda, die alleen de Sovjetunie tot voordeel strekt." (DM, 22/10/83) Gol heeft op meerdere momenten blijk gegeven dat hij een meester is van de 'dubbeldunk' of de 'newspeak'. Dit is de term uit het boek van Orwell, waarmee bedoeld wordt dat ordehandhavers een populaire, algemeen aanvaarde stelling naar voren brengen, die zij in feite tegengesteld uitwerken, of die een foute visie geeft op de realiteit. Bv. zo wordt het stilaan de gewoonte om te praten over een daling van de werkloosheid, als men het in feite heeft over een minder snelle stijging van de werkloosheid... Bv. met betrekking tot zijn vreemdelingenontwerp beroept Gol er zich over de naturalisatieprocedure voor vreemdelingen te vergemakkelijken. Afgezien van de tijdswinst die nauwelijks vijf maanden bedraagt op een totaal van vier tot zes jaar, wordt door dit wetsvoorstel een grotere bevoegdheid dan ooit gegeven aan rechtbanken om zo'n naturalisatie-aanvraag te weigeren, of nadien de Belgische identiteit te ontnemen.

Ook in andere wetsvoorstellen legde Gol steeds misleidend de nadruk op de kleine verbeteringen die hij voor de rechtspositie van de zwakkere heeft aangebracht, om tegelijk die rechtsposities volledig te kunnen ondergraven. Zo bv. zijn nieuwe huurwet, waar de verbeteringen inzake de storting van de waarborg op een geblokkeerde rekening t.v.v. de huurder en het feit dat de plaatsbeschrijving meer details moet bevatten, zeker niet opweegt tegen de andere elementen uit het wetsvoorstel die de eigenaar een

'volledige kontraktuele vrijheid' garandeert...

Het wetsvoorstel op bescherming van de Privacy is ook al van dergelijk brouwsel. In de aanhef wordt gesteld dat de algemene filosofie van het wetsontwerp is, "dat het verboden is gesprekken tussen personen af te luisteren, inclusief telefonische, zonder de toestemming van deze personen, idem voor het bespieden van een prive-ruimte." Ah fijn denkt de lezer, eindelijk ben ik beschermd tegen Big Brother. De ontgoeheling is wederom groot, als blijkt dat er zoveel uitzonderingen voorzien worden op dit 'algemeen principe', dat het in feite alle bestaande misbruiken legaliseert, en veel verder gaat dan gelijkaardige wetgevingen in de ons omringende landen. Niet voor niets stelt Gol in het krantenartikel waarover we het hadden in de aanhef dat "de strijd om de informatie en de beïnvloeding van de geest waarschijnlijk één van de belangrijkste gevechten is die op dit ogenblik wordt uitgevochten"...

Uitzonderlijke omstandigheden

Het ontwerp dat Gol recent aan de kamerleden heeft overhandigd 'ter bescherming van onze privacy' telt twee delen, nl. het 'afluisteren en bespieden', en de geautomatiseerde persoonsregistratie'. Als Gol argumenteert over zijn wetsontwerp heeft hij het wederom over de strijd tegen 'terroristen, ekstremisten, gebruikers van geweld.' (DM, 23/6/83)

Het eerste luik van het wetsontwerp begint met te stellen dat "het afluisteren of het doen afluisteren van een privaatsprek en het bespieden of het laten bespieden van personen die zich in een niet voor het publiek toegankelijke plaats bevinden, strafbaar is, zonder de toestemming van die personen." Dit principe blijkt inhoudsloos te zijn als de uitzonderingen aan bod komen. De onderzoeksrechter (of desgevallend de krigsauditeur) heeft de mogelijkheid om "in gewichtige en uitzonderlijke omstandigheden" over te gaan tot het afluisteren en het bespieden wanneer het gaat om feiten waar een maximumstraf van vijf jaar of meer op staat.

De Liga voor Mensenrechten stelt dat de ervaring met de voorlopige hechtenis leert (ongeveer dezelfde 'zwaarwichtige' formulering die toch

op grote schaal wordt toegepast — ongeveer 10000 keer per jaar...) dat het "te vrezen valt dat het merendeel van de aanvragen van de politie om over te gaan tot het afluisteren van telefoongesprekken zullen worden ingewilligd zonder een grondig onderzoek naar de noodzaak ervan." (1)

Een tweede uitzondering wordt gemaakt voor de uitvoerende macht. Het wordt toegelaten aan de Eerste Minister en aan de Minister van Justitie desgevallend samen met de Minister van Binnenlandse Zaken en de Minister van Landsverdediging bevel te geven tot afluisteren en bespieden, "wanneer er een onmiddellijke dreiging van ernstig geweld tegen personen of ernstige vernieling van goederen" zou heersen, of in geval van "dringende noodzaak terzake van kontraspionage of veiligheid van de staat."

Statistiek" en op "deposito-, geld- en effectenrekeningen"...

Databanken van internationaal publiekrechtelijke organisaties (als I.G.I., NATO e.d.) vallen dus buiten de controle van de burger, en krijgen vrij spel. Ook is de wet niet toepasselijk op de bewerkingen die gedaan worden in het buitenland. Volstaat het dan de databank in het buitenland te plaatsen en per brief of telefoon de gegevens uit te wisselen? In Tegenspraak stelt W. Debeuckelaere (2) dat het punt van de 'internationaal publiekrechtelijke instellingen' een ontsnappingsmogelijkheid kan bieden voor die gegevens die de staat volgens de eigen wetgeving niet kan of mag opslaan.

Wat met de inlichtingendienst van het leger, beter bekend onder de naam SORA. Deze dienst doet dus vrij wat zij wil. Deze dienst wordt bemand door

In een recent interview zegt de vertegenwoordiger van de Liga, dhr. P. Teerlinck (3) dat het niet zo moeilijk is dit artikel met concrete situaties in te vullen. "Elke bedrijfsbezetting kan een bedreiging tegen goederen impliceren, net zoals elke min of meer woelige betoging als een bedreiging tegen personen geïnterpreteerd kan worden. De organisatoren van elke betoging, waarvan kans bestaat dat ze uit de hand kan lopen, kunnen door dit ontwerp, ook preventief, afgeluisterd worden." M.n. voor de Raad van State heeft een gemachtigde van de Minister van Justitie verklaard dat hierin oordeel ook gedacht wordt "een beroep te doen op dit artikel indien betogingen dreigen tot opstand te leiden." (4)

Tegelijk met deze uitzonderingen wordt weer een zoethoudertje opgenomen, nl. er wordt een Raad voor de Bescherming van de Persoonlijke Levensfeer samengesteld, bestaande uit zes hoge magistraten, aangeduid door de senaat. Deze Raad moet op de hoogte gebracht worden van de afwijkingen, en zij moet de conformiteit terzake met de wet vaststellen. Een keer per jaar moet die Raad verslag uitgebrengen aan een beperkte parlementaire commissie van vier senatoren en vier kamerleden. De onderzoeksrechter (of de krigsauditeur) moet de Raadkamer op de hoogte brengen van zijn voornemen om iemand af te luisteren of te bespieden, en deze moet binnen de acht dagen een uitspraak doen. Wederom leidt het gemak waarmee de Raadkamer in dit land aanhoudingsmandaten aflevert, dit grote sceptis over de efficiëntie van dit soort controle.

Informatie op 20 seconden

Het tweede luik van de wet heeft betrekking op de 'geautomatiseerde persoonsregistratie'. Art. 15 stelt woordelijk: "Ieder menselijk wezen heeft bij de automatische verwerking van persoonsgegevens die op hem betrekking hebben recht op verbodiging van zijn persoonlijke levensfeer. In een dergelijke persoonsregistratie mag geen enkele informatie voorkomen die aan dit recht afbreuk doet." Opnieuw maken de uitzonderingen dit principe met de grond gelijk. De wet is immers niet van toepassing op de internationaal publiekrechtelijke instellingen; de "gegevens die ingevolge wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen onder een voorschrift van openbaarmaking vallen of waarvan de openbaarmaking door de betrokkene geschiedt"; de "Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid van landsverdediging, het Nationaal Instituut voor de

een 60-tal rijkswachters, en de computer van de rijkswacht wordt gevoed met informatie uit deze dienst. Volgens P. Teerlinck in Sociaal is het niet denkbeeldig dat nu de rijkswachtkomputer zelf wel onder bescherming van de wet valt, gevoelig informatie naar de bestanden van deze inlichtingendienst van Landsverdediging wordt afgeschoven. "Door koppeling van deze twee bestanden kan deze door geen enkele wettelijke bepaling gecontroleerde informatie op 20 seconden ingevoerd worden in de terminal van elke rijkswachtkombi."

Totaal onbegrijpelijk is de vrijstelling van de databanken van de kredietinstellingen. "Ter beveiliging van het krediet" mogen deze dus alle mogelijke inlichtingen inwinnen en verzamelen over iedereen. Wat natuurlijk van pas komt als men een sollicitant moet controleren op zijn politieke gezindheid e.d. Ook over punt twee in de uitzonderingen, nl. de openbaarmaking hebben velen twijfels. "Wanneer ik in een betoging loop tegen atoomraketten maak ik mijn mening hierover openbaar. Wanneer ik een solidariteitsmotive teken met stakende arbeiders, maak ik mijn mening openbaar. Mag ik dan meteen in de computer?" aldus W. Debeuckelaere. Ook zijn beperkingen opgenomen betreffende de functionaliteit van het strafregister. Nu zal ook iedereen die ergens van 'verdacht' wordt, hierin worden opgenomen.

Volgens Gol is zijn wet een enorme vooruitgang, omdat de materie thans helemaal niet gereguleerd is, zodat bv. het afluisteren gewoonweg toegelaten is. (5) Dubbeldunk, Newspeak noemt Orwell dit... Op dit ogenblik is er immers een volledig verbod op het afluisteren van telefoons... met een uitzondering voor de onderzoeksrechter die bv. het uur en de duur van het gesprek, frekwentie en opgeroepen nummer mag nagaan, maar niet de inhoud ervan... (circulaire uit 1923).

Luc Vanheerentals

(1) VBO is het Verbond van Belgische Ondernemingen; het artikel stond in De Standaard van 18/7/1983

(2) Nieuwsbrief Liga voor Mensenrechten, 7/83, p. 8

(3) gecit. in Sociaal, januari 1984, p. 12, in 1984 is bezig voor wie er nog aan twijfelt.

(4) cfr. (1) p. 9

(5) W. Debeuckelaere, P. Teerlinck, Privacy, recht, informatica, het wetsontwerp Gol, in Tegenspraak 1983(5), p. 50

(6) gecit. in De Nieuwe Maand 1983(2), p. 91, in artikel van F. Voets

Als het wetsvoorstel van Gol op de privacy er doorkomt, wordt negentien vierentachtig negentien eighty-four.

Voor de revolutie

De Marxistische analyse

Onlangs is binnen Veto de discussie nog eens opgelaaid over het feit dat een numeriek zwakke organisatie als MLB een relatief sterke invloed kan uitoefenen op de globale studentenpolitiek. Er zijn mensen die achter dit fenomeen één of ander duister komplot zoeken en die steken inderdaad nogal gemakkelijk zowel extreem-links als extreem-rechts in éénzelfde zak.

De MLB'er Karel Meganck reageert daarop met een pleidooi voor een 'inhoudelijke analyse'. Wat zou daar dan uit moeten blijken? Meganck herhaalt de analyse die de Bulgaarse kommunist Dimitroff maakte op het kongres van de Derde Internationale in Moskou, in 1935: de fascistische zouden de stoottroepen zijn 'van het meest reaktionaire en imperialistische deel van het financierskapitaal'; alle klangeest en Bloed-en-Bodemnostalgie zou slechts een maskerade zijn om het fundamentele pro-kapitalistische gelaat te verbergen. Het marxisme-leninisme daarentegen zou de versperoonlijk zijn van de opperste wil tot verzet en bevrijding die er in het volk leeft tegen dit kapitalisme met al zijn kwalen. Mooi, maar met deze herkauwde 'analyse' ontwijkt ook Meganck de fundamentele inhoudelijke analyse.

MLB en PVDA

Laten wij voorlopig extreem-rechts voor wat het is en nemen wij MLB en PVDA onder de loupe. Waaraan dankt MLB zijn positie volgens Meganck? Twee elementen: het militante engagement van de leden; en de gegrondheid van hun argumenten op basis van een 'korrekte politiek'.

Nu is dat militantisme als argument natuurlijk niks waard: zoveel sekten hebben militante leden die zich honderd procent inzetten. Inhoudelijk onderscheidt MLB zich echter van dit soort, meestal esoterisch engagement door zijn gerichtheid op de sociale en economische realiteit: waar de meeste sektes vage heilsbeloften formuleren in de één of andere onaarde werkelijkheid, probeert MLB zijn heilsboodschap te formuleren vertrekkende van de dagdagelijkse zorgen van de man-in-de-straat. De (overigens puike) dokterspraktijken van de PVDA zijn daar slechts een voorbeeld van.

Maar: bij alles wat MLB en PVDA doen zijn het niet die dagdagelijkse zorgen die centraal staan. Wat centraal staat, moet staan voor een marxist-leninist, is het uitdragen van de heilsboodschap dat de uiteindelijke oplossing van alle sociaal-economische problemen slechts kan beginnen na een massale, gewelddadige socialistische revolutie. Ieder militantisme, iedere inzet en ieder pleidooi van een marxist-leninist staan in laatste instantie in functie van dit éne paradigma. Vanwaar komt dit paradigma? Uit 'het gezamenlijk zoeken naar de meest korrekte politiek op basis van gegronde argumenten', zoals Meganck het wil doen uitschijnen? Absoluut niet: gezamenlijk zoekt men hoogstens naar een methode en formulering om de centraal-uitgewerkte politieke lijn aan de man te brengen. De vergaderingen zijn inderdaad interne 'trainingsdiscussies' die slechts in schijn organen van democratische beslissingen zijn. Niet dat daar iets op tegen is: elke MLB'er weet dat en uiteindelijk doet ieder in de eigen klub wat hemzelf het beste lijkt. Maar Meganck moet niet lullen en het doen uitschijnen of men, door lid te worden van MLB kan meewerken aan een democratische studie op basis van gegronde argumenten, want dat is niet zo. Als men lid wordt van MLB dan verklaart men zich bereid zichzelf te trainen in een denkwijze, een ideologie, die zich marxistisch-leninistisch noemt en die beweert dat zij een allesomvattende verklaring bezit voor alle, en ik druk op alle, problemen waar moeder-aarde mee af te rekenen heeft.

Precies deze buitennissige pretentie, die ook in het artikel van Meganck opduikt, is het die tegelijkertijd de kracht en de zwakte van het marxisme-leninisme uitmaakt.

Analyse en theorie

Kracht: Voor ieder van ons lijkt de werkelijkheid waarin we dienen te leven een chaotisch, ongestructureerd en zinloos geheel; zeer veel mensen verdringen dit besef in wat Sartre 'la mauvaise foi' noemde: sommigen vluchten weg in een pseudo-religie of drugs; nog anderen wendelen zich in obscurantisme; een minderheid wordt gek; en tenslotte gaan er dan ook zovelen op zoek. Op zoek naar wat? Naar een houvast in het leven natuurlijk. Een paradigma van waaruit de chaos kan tegenmoet getreden worden.

Het tragische en tegelijkertijd het boeiende

van de hele kwestie is nu dat de werkelijkheid zo onzinnig kompleks is dat zelfs de meest briljante analyse nooit meer dan een deel van die werkelijkheid kan verklaren. Toch is de verleiding ontzettend groot om zo'n partiële analyse uit te roepen tot een universeel-geldige theorie.

Vooraf de wetenschaps-optimistische negentiende eeuw was daar sterk in, en één van de meest geniale analyses uit die negentiende eeuw vinden we terug bij Karl Marx. In de ogen van de marxist-leninisten van vandaag beschikken we dus over een 'universele waarheid' die slechts 'kreatief kan toegepast worden' zonder dat aan de principes zelf ooit nog getornd mag worden, op straffe van verraad en 'revisionisme'. Wie toetreedt tot MLB of PVDA gaat, bewust of onbewust, een kontrakt aan om nooit of nooit meer te twijfelen aan begrippen als 'socialistische revolutie', 'diktatuur van het proletariaat' en 'de leidende rol van de Partij'. Begrippen die buitenstaanders vaak vreemd in de oren klinken maar die voor een overtuigd militant tot een tweede natuur geworden zijn. Nu zijn die begrippen op zich zo gek niet natuurlijk: de meest kostbare verworvenheden van onze beschaving zijn vaak het resultaat geweest van revoluties; een revolutie zonder onderdrukking van de vroegere machthebbers is ondenkbaar en

rente dwaalleer, dit pseudo-wetenschappelijk geloof bekeerd.

Pseudo-wetenschappelijk? Inderdaad, want bij al zijn pretenties over 'universele geldigheid' en 'korrekte politiek' behoudt het marxisme-leninisme één fundamentele zwakte: *het werkt niet*. Tot nog toe is er niet één historisch voorbeeld van een socialistische revolutie die niet is uitgedraaid op een verlamdende staatsburocratie of economisch en een despotische staatspolitiek op sociaal vlak. Natuurlijk heeft ook hier de marxist zijn 'analyse' klaar: de economische basis is nog te zwak (aldus Stalin), de revolutie moet eerst in de geïndustrialiseerde wereld (Trotski), de oude gewoontes zitten te diep (Mao), het imperialisme saboteert (Castro) enz... Eén zaak verklaren die theorieën echter stevast niet: dat de fysische en psychische onderdrukking van de mens door de mens in deze 'bevrijde naties' zoveel harder, zoveel diepgaander, zoveel grootschaliger, zoveel onaantastbaarder is dan in vergelijkbare landen waar de 'uitbuiters' nog aan de macht zijn.

Bruikbaarheid

Nochtans is er een verklaring: het marxisme funktioneert prachtig zolang het kan volstaan met het analyseren van de fouten van de tegenstrever; als het echter een alternatief dient

Lenin spreekt de massa toe. Meer dan 50 jaar later fungeert hij nog als een van de boegbeelden van vele linkse partijen.

de diktatuur waarvan hier sprake is, is in theorie die van de overgrote meerderheid over een kleine minderheid; en dat zo'n revolutie niet tot stand gebracht kan worden door een disparate massa maar een leidende kern, een bewuste partij dus, behoeft, klinkt ook al plausibel.

Een rationeel lijkende, schematische en dus makkelijke theorie die rechtstreeks aansluit bij de basisbehoeften van de massa, wat kun je meer wensen? En inderdaad: generatie op generatie heeft een aanzienlijk percentage van de (vaak bevoorrechte) intelligentsia zich tot deze kohe-

te formuleren, dan wordt het even concreet als Sint Augustinus in 'De Civitate Dei': zodra het dan ook de macht veroverd heeft, blijkt dat zijn verklaringsmodel is uitgeput: de kompleksiteit van de werkelijkheid herneemt zijn rechten en keert zich al vlug tegen het naïeve entoesiasme van de nieuwe machthebbers; het revolutionaire front brokkelt af, de stootkracht verdwijnt en uiteindelijk kunnen de rebellen van gisteren de pas verworven macht slechts behouden door zich te ontpoppen als de nieuwe tirannen. Tirannen die zoveel en zoveel erger zijn omdat zij zich op geen enkele traditie, geen enkel ingeworteld ge-

Massamanifestatie. Voor de linkse beweging nog steeds het ideale aktiemiddel. Helaas al te dikwijls in functie van een bepaalde ideologie.

dragspatroon, geen enkele sleur kunnen beroepen en uiteindelijk slechts beschikken over puur en bruto geweld.

Eén pot nat?

Zijn marxist-leninisten dan toch in één zak te steken met fascistie? Eigenlijk niet: het fascisme vertrekt vanuit een geperverteerd groeps-egoïsme, het wil steunen op het meest domme obscurantisme en doet zich zelfs geen moeite om een logisch coherente theorie te ontwikkelen; vermits een dergelijke ideologie slechts kan vegeteren in een atmosfeer waarin het passionele overheerst, hebben de fascistie er alle belang bij olie op het vuur te gooien van om het even welke irrationele massa-reflex; als er toevallig geen tema's voorhanden zijn, dan trachten fascistie zelf zo'n sfeer te creëren door achterbakse terreur. Het fascisme is dus van bij zijn prille bestaan potentieel gevaarlijk maar de mate waarin het kan doordringen hangt sterk samen met de mate waarin de 'opnievormende' groepen in een samenleving bereid zijn eraan toe te geven of het te bekampen. Precies omdat het die groepen wil muilkorven ontpopt het fascisme zich vaak als stoottroep van het meest reaktionaire kapitaal, maar achteraf blijkt maar al te dikwijls dat het zich ook door de oogmerken van dit kapitaal niet laat beperken en in extreme gevallen (zoals bij Hitler) uit zich dat in laatste instantie in een wilde, sado-masochistische vernietigingsdrang, waar zelfs de wapenfabrikanten niet meer mee opgezet zijn.

Het marxisme-leninisme daarentegen vertrekt vanuit een universeel-humanistische impuls, het spant zich in om rationeel en coherent te zijn en hoopt dan ook in eerste instantie te overtuigen. Overtuigde marxist-leninisten zullen dan ook steeds terreur en manipulatie afwijzen en slechts dat geweld hun zegen geven dat uitgaat van een brede massa en dus in feite democratisch genoemd kan worden. Het karakter van de marxist-leninisten verandert echter fundamenteel als zij éénmaal de herboven van de macht bezitten. Hun theorie blijkt dan zo star en eenzijdig te zijn dat zij in botsing komen met de mensheid die zij willen redden. Zij moeten dan kiezen tussen de principes en de werkelijkheid. Zij proberen dan de werkelijkheid binnen het stramen van hun bekrompen denken te wringen — wat natuurlijk tegenstand opwekt: een tegenstand die beschouwd wordt als een nieuwe klassenstrijd en dus... als een bewijs dat de theorie juist is.

Samengevat betekent dat dus: dat marxist-leninisten, in tegenstelling tot fascistie, in wezen brave jongens zijn zolang zij in de oppositie zitten en zelfs heel wat belangen gemeen hebben met echte democraten. Vandaar dat ze zo vaak actief zijn in democratische verenigingen en akties waar zij door hun militante daadkracht en hun coherente standpunten aanhang proberen te werven met het oog gericht op de eindstrijd.

Maatschappelijk kader

In een gezonde samenleving die op een democratische basis haar problemen aanpakt, komt die eindstrijd er nooit en de marxist-leninisten doen er dan ook geen vlieg kwaad. Integendeel, zij vervullen een maatschappelijk positieve rol door hun signaalfunctie, want belust op het aanklagen van 'onrecht' zijn zij vaak de eersten en hevigsten om onfrisse toestanden voor de schijnwerpers te brengen. Hetgeen men in een gezonde democratie slechts kan toelichten.

Anders wordt het natuurlijk als die democratie zich laat overspoelen door onfrisse toestanden: als ervaren en getrainde troebelwaterwissers zullen zij natuurlijk geen kans voorbij laten gaan, en Lenin heeft in 1917 bewezen dat je zelfs een immens maar vertwijfeld land met een paar duizend bolsjewieken aan je voeten krijgt. Maar zoiets kan je hén niet verwijten. Een heksenjacht op basis van wat zij misschien ooit zouden kunnen doen zou immers zelf niet meer zijn dan een verloedering van iedere democratische geplogenheid. En wat als men zich toch ergert aan hun onevenredig grote invloed in bepaalde milieus?

Best lijkt mij nog steeds: zelf een bijdrage leveren, hoe beperkt ook, tot het goed functioneren van deze samenleving, een samenleving waar niemand eigenlijk echt gelukkig mee kan zijn, maar die globaal genomen toch levensvoorwaarden en vrijheden garandeert die het leven leefbaar maken.

Marxist-leninisten noemen zoiets 'reformisme', maar het is zelfs dat niet. Het is bescheidenheid, moeizaam verworven bescheidenheid en bereidheid de wereld te nemen zoals hij is, de kansen om er iets goeds uit te richten te benutten en niet te blijven zeuren over wat niet is en nooit zijn zal.

Eddy Daniels

Na de revolutie

Het penitentiair systeem in Nicaragua

Toen de bevolking van de Midden-Amerikaanse republiek Nicaragua onder leiding van de Sandinisten op 19 juli 1979 diktator Somoza het land uitjoeg, was slechts de eerste stap gezet op weg naar gelijkheid en een menswaardig bestaan voor iedereen. Op de puinhopen van een verwoest en bankroet land begon men aan de opbouw van een nieuwe samenleving.

De nieuwe regering sprak zich uit voor politieke onafhankelijkheid van de machtsblokken, voor een gemengde economie en een pluriforme maatschappij. Ondanks een aantal verworpenheden van deze revolutie, bv. op het gebied van onderwijs (zoals de alfabetiseringscampagne), gezondheidszorg en landbouwvervorming komt er vanuit 'de democratische Westerse wereld' nogal wat kritiek op het revolutionaire proces in Nicaragua.

Deze kritiek is vooral gericht op het staatsbestel en het democratisch gehalte ervan. Er zijn geen parlementaire verkiezingen geweest en de mensenrechten zouden niet altijd worden gerespecteerd.

Een en ander kan echter ontzenuwd worden: al in 1980 is aangekondigd dat er in 1985 verkiezingen zullen gehouden worden. Nog belangrijker is het bestaan van massa-organisaties (basisorganisaties zoals vrouwengroepen, vakbonden en jongerenorganisaties), waardoor de mensen op een directere manier kunnen deelnemen aan het besluitvormingsproces. In onze landen kan dat eigenlijk alleen via verkiezingen eens in de zoveel jaren. Democratie hoeft niet gereduceerd te worden tot alleen maar deelname van het volk aan verkiezingen. Het begint op economisch vlak als sociale ongelijkheden beginnen te verdwijnen. Als dit doel bereikt is kan democratie naar andere gebieden worden uitgebreid.

Dat in deze nieuwe maatschappij gestreefd wordt naar garantie van democratie en mensenrechten wordt geïllustreerd door het nieuwe penitentiair systeem.

Het begrip penitentiair systeem was in Nicaragua voor de overwinning van 19 juli 1979 niet bekend. Tijdens de Somoza-diktatuur die meer dan dertig jaar heeft geduurd, kende het land praktisch geen juridische instellingen, laat staan enige reglementen m.b.t. het gevangeniswezen. Nicaragua telde in

die tijd 1 officiële gevangenis, de Tipitapa gevangenis van Managua, met een capaciteit van 600 mensen.

De materiële en hygiënische condities hiervan waren zeer slecht: donkere, vochtige isoleercellen, slechte voedselvoorziening en vooral een slechte behandeling. In deze gevangenis zaten nooit meer dan 150 à 200 mensen. De meeste gevangenen "verdwenen" naar andere plaatsen zoals politiebureaus of in legergarnizoenen, waar ze soms langere tijd verbleven of waar ze, na eerst te zijn gemarteld, om het leven werden gebracht. Er bestaen geen eksakte cijfers over het aantal mensen dat hier gepasseerd is.

Op 19 juli 1979 waren er bijna geen gedetineerden aanwezig in de gevangenis. Aan de hand van getuigenissen van familieleden van vermisten is men gaan zoeken. Men vond verschillende massagraven en lijken in kelders van de garnizoenen.

Voor zover er artsen aanwezig waren in Tipitapa, werkten dezen samen met Somoza's veiligheidsdienst en moesten zij advies geven over hoe men kon martelen zonder te veel sporen na te laten. Het Rode Kruis werd slechts dan toegelaten als de Nationale Garde van Somoza daar toelating voor gaf.

Na de overwinning

Het penitentiair systeem dat op 1 oktober 1979 is opgericht ressorteert onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken, dat onder leiding staat van Tomas Borge. Tomas Borge is de enige overlevende van de oprichters van het FSLN (het Sandinistisch Bevrijdingsfront) en heeft zelf ettelijke jaren in de gevangenis doorgebracht waar hij zwaar mishandeld is geweest. Hij is degene die de basis heeft gelegd voor een menswaardiger gevangenisstelsel.

Het was zeer moeilijk om een gevangeniswezen op te zetten, er waren immers geen referentiepunten. Het enige aanknopingspunt was het feit dat velen die nu instaan voor de opbouw ervan zelf lange tijd in de 'gevangenis' hebben gezeten.

Men was zich ervan bewust dat vele gevangenen slachtoffers waren van het voormalige systeem. Kort na de overwinning zijn dan ook van de 8500 gevangenen genomen Somozisten (o.a. van de Nationale Garde) zo'n 4000 vrij gelaten. Helaas hebben de meeste onder hen zich bij de kontra-revolutie in Honduras gevoegd.

Het penitentiair systeem berust in de eerste plaats op rechtvaardigheid die aan de principes van de mensenrechten beantwoordt. Verder, vorming van de gevangenen zodat zij tijdens hun gevangenschap ontplooiingskansen krijgen, zowel op cultureel als op productief vlak. En tenslotte beëindi-

ging van corruptie, beroving van rechten en martelingen (zoals die voorkwamen tijdens de Somoza-diktatuur). Nicaragua is het enige land in Latijns-Amerika dat de resoluties van '55 van de Verenigde Naties betreffende gevangenschap respecteert.

Drie structuren

Binnen het penitentiair systeem bestaan er drie soorten gevangenis: a) het gesloten systeem b) het half-open systeem c) het open systeem. Onder het gesloten systeem vallen de gevangenis van Tipitapa en de 'zona franca' alsook de regionale afdelingen: Estelí, Chinandega, Granada, Juigalpa, Matagalpa en Bluefields.

De uiteindelijke bedoeling is om de gevangenis van Tipitapa te sluiten omdat deze niet voldoet aan de hygiënische en materiële normen. Vanwege financiële beperkingen is het nog niet mogelijk geweest hiervoor een nieuwe gevangenis in de plaats te stellen. Na de overwinning is er wel een noodgevangenis bijgekomen, de 'zona franca'. Deze heeft een capaciteit van 2000 mensen. Hoewel er aap velen amnestie was verleend, bleven er toch teveel gedetineerden over om in de enige officiële gevangenis — die nog slecht is bovendien — geplaatst te worden.

Het werk in de gevangenis gebeurt op vrijwillige basis. Naast arbeidsgelegenheden in de ateliers binnen de gevangenis is er voor ongeveer 200 personen werk in een suikerrietproject. Opvallend is de geringe bewaking op deze velden, terwijl de gevangenen zelf 'gewapend' zijn met grote machetes (kapmessen) om het suikerriet te kappen.

De granjas abiertas: de open boerderijen

De granjas abiertas, die behoren tot het half-open en open systeem, zijn één van de typische verworvenheden van de Sandinistische revolutie. Bij een bezoek aan de granjas blijkt nergens uit dat men te maken heeft met een 'gevangenis'. Meestal zijn het boerderijen zonder omheiningen die midden in bossen of velden zijn gelegen. De constructie en inrichting van deze boerderijen zijn zeer eenvoudig. De opnamecapaciteit van de granjas is kleiner dan die van de gesloten gevangenis.

In totaal zijn er twee granjas met een open systeem en vijf met een half-open systeem. Het verschil tussen deze twee systemen is er slechts een van bewaking. In de half-open granjas zijn er meer verantwoordelijken van het penitentiair systeem aanwezig, afhankelijk

Het granja-principe doet beroep op eigen verantwoordelijkheid. De dagelijkse leiding is in handen van één van de gevangenen zelf, iedereen heeft een eigen taak.

van het aantal gevangenen. In één van de twee open granjas — waar zo'n 54 ex-gardisten zitten — zijn er overdag twee verantwoordelijken van het penitentiair systeem, die geen wapens bij zich dragen. 's Nachts blijft één van hen slapen in de granja, ook dan zonder wapens.

Het granja-principe doet een beroep op de eigen verantwoordelijkheid. De dagelijkse leiding is in handen van één van de gevangenen zelf, iedereen heeft een eigen taak: zo is er een verantwoordelijke voor het eten, de slaapproaatsen, het werk enz. Er zijn verschillende werkateliers, zoals een schrijnwerkersatelier, een naaiatelier, een technisch atelier e.a. In sommige granjas bouwen de gedetineerden zelf bepaalde onderdelen van de boerderij op zoals een bar, een bibliotheek, een recreatieruimte en in één ervan worden opslagplaatsen gebouwd om tabak te drogen. Meestal wordt ook op het land gewerkt.

De oogsten zijn deels voor eigen consumptie, deels voor verkoop op de markt bestemd. Voor een buitenstaander is het nauwelijks te geloven dat de gevangenen zonder bewaking naar de stad gaan om hun producten te verkopen en daarna weer terugkomen. Opvallend is dat sinds het ontstaan van de granjas er slechts twee personen ontsnapt zijn. Voor hun werk krijgen de gevangenen een klein loon dat o.a. ook ter ondersteuning van de familie dient, die vaak een kostwinner kwijt is.

Een zeer belangrijk aspect van dit systeem is trouwens dat de familie erbij betrokken wordt. In het weekend kan de familie de hele dag komen en zaterdagavond kunnen de respectievelijke partners blijven slapen. Normaal gezien slapen alle gevangenen in één zaal, maar voor deze gelegenheden zijn er aparte kamers voorzien. Bovendien hebben ze per jaar een aantal dagen vakantie die ze thuis doorbrengen.

Praktisch alle gevangenen die niet konden lezen of schrijven zijn gealfabetiseerd door de Juventud Sandinista (Sandinistische jeugdorganisatie). Na het alfabetiseringsproces konden ze gebruik maken van vervolgcursussen om hun pas verworven kennis niet verloren te laten gaan. Vandaar ook het belang van de bibliotheken. Ook aan gezondheid wordt veel aandacht besteed. Zo hebben op 31 oktober jl. alle gevangenen een tetanos-injectie gekregen.

De granjas herbergen verschillende groepen gevangenen: in de granja van de Miskito-indianen (die een heel eigen cultuur hebben), wordt veel aan artistiaal werk gedaan. Verschillende Miskito's hebben samen een muziekgroep gevormd, nl. Saamuk Raya, letterlijk vertaald: het nieuwe Zaad. Een paar maanden geleden hebben zij hun eerste plaat uitgebracht.

Begin december 1983 heeft de Nicaraguase regering twee dekretten over amnestie uitgegeven. Eén ervan betreft de gevangenen, het ander betreft een deel van de oppositie dat zich in het buitenland bevindt. Door deze maatregelen zijn de laatste 300 Miskito-gevangenen vrijgekomen.

Er is ook een aparte granja voor de leden van de Sandinistische politie en het Sandinistische leger. Het is dus niet zo dat je, omdat je Sandinist bent, vrij

bent van gerechterlijke vervolging.

Uiteraard is het zo dat niet iedereen in aanmerking komt voor zo'n open systeem. De selectie gebeurt aan de hand van verschillende criteria: de aard en de ernst van het delict, het gedrag, de leeftijd, enz.

De kopstukken van de kontra-revolutie die nu nog dagelijks actie voeren en sabotagegedaden plegen kunnen een verblijf in de granja wel vergeten. Sommige veroordeelden worden direct in een granja geplaatst, hoewel er meestal een tijdelijk verblijf in het gesloten systeem aan vooraf gaat. Dit varieert van een week tot enkele jaren.

Het stigmatiseringseffect is gering voor de gevangenen die de granjas verlaten. Sommigen hebben tijdens hun detentie een nieuw beroep geleerd en/of zijn gealfabetiseerd. Anderen hebben hun eigen beroep kunnen uitoefenen.

En wat daarna?

Bij de overgang naar buiten, wordt vanuit het penitentiair systeem onderzocht waar de gevangene eventueel zou kunnen werken in het geval dat hij zijn oude werk niet kan hervatten. Als hij ingeschakeld kan worden in andere ateliers of fabrieken, laat men hem de laatste maand van zijn gevangenschap al ter plaatse werken, zodat hij kan akklimatiseren. 's Avonds komt hij dan terug naar zijn granja.

Het zou overdreven zijn te zeggen dat dit voor alle gevangenen wordt gedaan. In praktijk hebben slechts enkelen hiervan kunnen profiteren. Maar het feit dat men het als zijn verantwoordelijkheid ziet de gedetineerden te begeleiden, is al zeer positief.

Ideale gevangenisystemen hebben nooit bestaan en Nicaragua is daar geen uitzondering op. Het lijkt echter geen twijfel dat men in Nicaragua, ondanks de konstante oorlogsdreiging van buitenaf, een serieuze poging doet om een nieuw systeem uit te bouwen dat zowel voor de gedetineerde als zijn familie perspectieven biedt.

Mensen die zeer sceptisch ten opzichte van het revolutionaire proces in Nicaragua staan, zeggen dat de gevangenen politieke indoctrinatie-kursussen krijgen. Maar de meest ingrijpende politieke beïnvloeding die men hen kan geven gebeurt op de manier waarop ze worden behandeld en gerespecteerd.

Petra Smulders

Voor meer inlichtingen over Nicaragua: Nicaraguacomité, Mussenstraat 126

Petra Smulders is lid van het Nicaragua-komitee. Zij schreef voor ons deze bijdrage, die wij in dank, en met warme sympathie voor de Nicaraguase bevrijdingsbeweging, aanvaardden. Aangezien de redactie echter niet zo op de hoogte is van de preciese gang van zaken in Nicaragua, kunnen wij niet borg staan voor alle in dit artikel vermelde feiten. De materie leek ons echter interessant genoeg, en het jarenlange verblijf van de schrijfster in Nicaragua stond o.i. borg voor een goede kennis van zaken.

Meestal zijn de granja's abiertas boerderijen zonder omheining die midden in bossen of velden zijn gelegen. De constructie en inrichting van deze boerderijen zijn zeer eenvoudig.

Wie schrijft, die blijft, behalve Vansina

Het pamflettenreglement stond niet op de agenda van de gemeenteraad van 19 december. Vansina bleef afwezig bij de voorafgaande commissievergadering. Het reglement was dus niet klaar en dat zal wel zo een tijdje blijven. De golf van protest is nog te massaal. Over enkele maanden zal het ontwerp van reglement in een gewijzigde versie — aan het fundamentele zal niet geraakt worden — uit de ijskast gehaald worden. Het CVP-PVV-gemeentebestuur, met burgemeester Vansina op kop, heeft met het politiereglement dat d.m.v. een voorafgaande vergunning, de distributie van pamfletten, kranten e.d. wil 'regelen' eens getoetst hoe wakker de oppositie in Leuven is.

Het politiereglement, dat de titel "ter bevordering van het bewaren van de orde op de openbare wegen" meekreeg, werd uit grootmeester Vansina's mouw getoverd. Naar Vansina's zegen was dat op vraag van de handelaars uit het winkelwandelcentrum aan de Diestsestraat, die vinden dat hun cliënteel afgeschrikt wordt, en op vraag van ouders van scholieren, die vinden dat hun kinderen te veel subversieve lektuur (oproepen tot staking) in handen krijgen.

Opmerkelijk is, dat dit reglement opgesteld is in de periode februari-maart '83. Onschuldig op het eerste zicht. Interessant om weten is, dat iets vroeger het straatoneel, georganiseerd door de vakbonden, aangevraagd en toegelaten door de burgemeester, door de straten van het winkelwandelcentrum getrokken is. Wordt als reactie op een activiteit, die wettelijk toegestaan is en waarbij burgemeester Vansina dus instaat voor het ordelijk verloop ervan, een politiereglement ter bevordering van het bewaren van de orde op de openbare wegen ontworpen?

Auteur gezocht

Wie is de auteur van een dergelijk ontwerp? Vansina wil iedereen doen geloven dat hoofdcommissaris Ieven dit geschreven heeft. Wij hebben echter uit goede bron vernomen dat adjunctstadsekretaris Vanermen dit op verzoek van Vansina zelf opgesteld heeft. Trouwens, de politie is zelf tegen zulke reglementen gekant.

In een brief die Vanermen aan burgemeester Vansina geschreven heeft, staat letterlijk: "Zoals U (de burgemeester dus, n.v.d.r.) weet werd dit ontwerp opgesteld op uw verzoek". Een andere passage die dit illustreert: "In mijn verslag, waarbij ik U het gevraagde ontwerp zond". Ironisch genoeg vertelt Vansina, nadat hij leven als auteur van het ontwerp genoemd had, aan de delegatie bij de betoging "pamfletten vrij" het volgende: "Zoals u weet, ik lieg nooit en dat mag u aan iedereen vragen die mij kent." Blijkbaar kent burgemeester Vansina zelfs zichzelf niet erg goed, of spreekt hij een andere taal. Maar ja, dit verschijsel hebben we wel meer meegemaakt binnen het ACW.

Vanermen baseert zich voor het ontwerp op een modelpolitieontwerp, dat geen juridische waarde heeft, en op de rechtspraak in een concreet geval te Kortrijk. De beklagde, een lid van het toenmalige AMADA, had vlugschriften uitgedeeld die oproepen om deel te nemen aan de 1 mei-optochten. De rechtbank beriep zich op een decreet uitgevaardigd ten tijde van... de Franse Revolutie waarin staat: "Het reglementen van het uitdelen of verkopen van voorwerpen (in casu vlugschriften) volgens de rechtbank in Kortrijk door de gemeentelijke overheden druist geenszins in tegen de uitoefening van de grondwettelijke vrijheden".

Het is merkwaardig, vast te stellen dat dergelijke decreten ontstaan zijn op een ogenblik dat er ernstig gevaar bestond voor gewelddadige ongeregelde in het Frankrijk van die dagen, o.m. door de ernstige tekorten

bij de bevoorrading van het hongerige volk.

Een mooi vergelijkingspunt is dat op het ogenblik dat de eis voor het algemeen enkelvoudig kiesrecht weer akkoord wordt, het Hof van Cassatie in een arrest de wettigheid van een KB bekrachtigt, dat eenvoudige identiteitscontrole mogelijk maakt van éénieder die zich op de openbare weg begeeft. Vanermen baseert zijn ontwerp dus op redenen van openbare ordehandhaving, die in woelige tijden duidelijk een repressieve functie hebben — en te pas en vooral te onpas gebruikt kunnen worden. Een ondubbelzinnig dubbelzinnige passage uit bovenvermelde brief zal dit duidelijk maken: "De titel die ik vooropstelde

van artikel 19 van de grondwet slechts 'bijeekkomsten', die op de openbare weg plaatsvinden aan 'de politiewetten' onderwerpt, niet de uitoefening van andere rechten of vrijheden (persvrijheid en vrijheid van meningsuiting) dan die van vergadering. Verder staat: "Het verspreiden van publicaties op openbare wegen mag derhalve niet aan preventieve maatregelen, zoals een voorafgaand verlof, dat werkelijk niets anders is dan een vorm van censuur, onderworpen worden."

In een rapport, uitgebracht door Rimarque en De Jonghe op de interuniversitaire studiedag voor publiekrecht in '77 ingericht door het Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht, staat dat "preventieve

lende voetgangers niet op noemenswaardige wijze". Volgens dit rapport volstaat dus de louter mogelijkheid van ordeverstoring niet om een dergelijk politiereglement te aanvaarden. Meer nog, het rapport eindigt met de volgende passage: "Het gevaar voor selectiviteit bestaat. Gevreesd kan worden dat bepaalde groepen of opvattingen wel worden vervolgd, terwijl gelijkaardige feiten door niet gewantoude personen, niet vervolgd worden".

Bewuste strategie

Met een juridisch geweten kan gesteld worden dat het politiereglement strijd is met de vrijheid van meningsuiting (art. 14 van de Grondwet), met de persvrijheid (art. 18 van de Grondwet) en gaat het de opdracht van het bewaren van rust, orde, veiligheid en gezondheid, toegekend aan de gemeentelijke overheid (art. 19 Grondwet) te buiten.

Een gewone kennisgeving dat je pamfletten gaat uitdelen op een gekende plaats en dito tijdstip, moet voor de gemeentelijke overheid voldoende zijn om de orde te kunnen handhaven. Verschillende gemeenten, die zulke reglement hadden, hebben dit trouwens achteraf teruggetrokken. Dit is het geval in Brussel en randgemeenten, in Luik, Charleroi, Namen en Mons.

Zulke politiereglementen zijn geen toevallige lokale fantasietjes. Er zit wel degelijk een strategie achter. Zo drukt het CVP-PVV-gemeentebestuur vorig jaar er al een even ongrondwettelijk affichereglement door. Hierin wordt de verantwoordelijke uitgever aansprakelijk gesteld voor eventueel wild plakken (distributie van affiches). Voorlopig is het nog niet van kracht.

Als tweede stap probeert Vansina controle te krijgen over wat er in het Leuvense allemaal verspreid wordt aan pamfletten, kranten e.d. Een politiereglement dat de organisator van een betoging bij eventuele schade wil aansprakelijk stellen, ligt volledig in de lijn van de ingeslagen weg.

Vansina heeft op dit vlak al enkele vingeroefeningen achter de rug. Ten tijde van de acties tegen de 10.000 kregen de organisatoren toen een brief ter ondertekening onder hun neus gedrukt, waarin stond dat ze verantwoordelijk waren voor eventuele schade. Vansina heeft dit plan toen laten varen omdat er niemand wilde tekenen en omdat men toch betogingen bleef organiseren.

Met hetzelfde plan, zelfs in een iets repressievere sausje, komt Vansina terug op de proppen. Zo kreeg VAKA de toelating een prikactie te houden

aan het ACW-gebouw i.v.m. het raketdebat, onder de voorwaarde "volledig verantwoordelijk te zijn voor alle eventuele schade, ongelukken en ongevallen, die rechtstreeks of onrechtstreeks het gevolg zouden kunnen zijn van uw actie". Dat dit geen lokaal verschijnsel is, wordt bewezen door een gezamenlijke bijeenkomst van een aantal burgemeesters. Toen werd besloten tot het invoeren van dergelijke maatregelen. In o.a. Kortrijk was dit het geval in '81, met een politieke aardbeving als gevolg. De CVP-meerderheid kwam, nadat zij vroeger reeds politiereglementen van hetzelfde allood had goedgekeurd, met een politiereglement op de proppen dat de organisatoren van een betoging met al hun goederen moeten instaan voor mogelijke schade.

Sindsdien zijn er dus nog nauwelijks betogingen georganiseerd in Kortrijk. Een vergunning moet tien dagen vooraf en schriftelijk aangevraagd worden. Het artikel over het betogingsrecht (?) is zo allesomvattend geformuleerd, dat er in Kortrijk eigenlijk een permanent samenscholingsverbod geldt. Het is zelfs zo absurd, dat, als je het naar de letter zou volgen, ook scholen telkens ze hun leerlingen in rangelen willen laten opstappen, een vergunning zouden moeten vragen. Voor de kerkgangers is er wel een uitzondering gemaakt.

Dergelijke reglementen creëren ook een veel repressievere houding bij de politie, alsof ze tegenover niemand meer verantwoording schuldig zijn. Zo kwam aan het licht dat de politie eigenmachtig een fichesysteem aanlegde over de personen die in de horecasector werkzaam zijn. En waarschijnlijk niet alleen van hen! Zo kreeg een raadslid van de politie te horen van welke groepen hij reeds lid geweest was, en dat hij het tijdschrift "Provo" las.

Is Kortrijk anno '81 het te volgen voorbeeld voor Vansina? Hij vertwijfelt toch zelf, als basis voor zijn gevraagd politieontwerp naar een concreet geval in Kortrijk. Hij volgt een strategie waarmee hij op lange termijn al die middelen kan controleren waarvan juist progressieve groepen gebruik maken om hun politieke ideeën te verkondigen.

Alles wat progressief is, krijgt dan de keus: zwigten of gekriminaliseerd worden. En dit op een moment dat de reaktie op de huidige nationale regeringspolitiek, die bij de financieel zwakken het onderste uit de kan wil halen, van zich laat horen.

Martens en Gol zullen ACW-er Vansina dankbaar zijn!

Stef Janssens

Vansina: gaat artikels 14 (vrijheid van meningsuiting), 18 (Persvrijheid) en 19 (opdracht tot bewaring van rust & orde) te buiten. Het zal je Leuven maar wezen.

(ter bevordering van het bewaren van de orde op de openbare wegen) is voor mij reeds een eerste aanwijzing dat het hier gaat om regelende maatregelen die de rechten en vrijheden zelf niet aantasten, doch enkel hun ordelijke uitoefening waarborgen. Bovendien is het ook zo dat voor een reglement niet alleen de letter tel maar nog meer de geest. De toepassing zal derhalve ondubbelzinnig duidelijk maken wat de feitelijke bedoeling is van het reglement."

Repressie

Wat ondubbelzinnig de feitelijke bedoeling van het reglement zou kunnen zijn, is enkele weken geleden nog maar eens duidelijk in de verf gezet door de overheid. Aan het station waren toen enkele mensen pamfletten aan het uitdelen. Plots verschenen er enkele combi's van rijkswacht en politie. De groep, die pamfletten verspreidde tegen het wetsontwerp Gol, zag hun materiaal verdwijnen, aangeslagen door de politie. Tevens werd hun identiteit gekontroleerd en genoteerd. De politie waarschuwde hen: "Nu kunnen we er nog mee lachen, maar volgende keer is het serieus." Een andere groep, die reclame maakte voor een fuif, werd nauwelijks lastig gevallen. Bij inspectie van hun pamfletten gaf de politie ze terug met de woorden: "Och, 't is maar voor een fuif. Dat is geen probleem." Hun identiteit werd natuurlijk niet gekontroleerd. Dit laat geen twijfel over de geest waarin het reglement is opgesteld. Kritische groepen monddood maken. Zeker nu ze zich beginnen te roeren.

Is een dergelijk politiereglement grondwettelijk? Volgens Vanermen wordt het reglementen van de grondwettelijke vrijheden zoals persvrijheid, en vrijheid van meningsuiting in de grondwet voorzien. Hij beroept zich op een ruime interpretatie van artikel 19 van de grondwet, waarin de opdracht van bewaren van rust, veiligheid en gezondheid wordt toegekend aan de gemeentelijke overheid.

Volgens professor De Meyer, bekend jurist in de CVP, moet men er veeleer van uitgaan, dat het tweede lid

maatregelen, zoals een voorafgaande vergunning, aanvaardbaar zijn, telkens het een vorm van expressie betreft die van aard is, zij het tijdelijk, zodanig beslag te leggen op de openbare ruimte, dat zij uitoefening van normale functies ervan door anderen onmogelijk maakt of in ernstige mate hindert".

Verder staat: "Wie vlugschriften uitdeelt op de stoep en voorbijgangers daardoor niet verplicht de rijweg te betreden, hindert o.i. de normale verkeersstroom van kuierende of hol-

De winter van een clown

De zomer van een tekenaar zou als ondertitel niet misstaan hebben, zomer omdat dan de oogst van al het voorbijgelede wordt binnengehaald. Riek en potlood, beide moeten met de steel stevig gehanteerd worden. Hermann had zijn sporen al bij Bernard Prince, Comanche en de twee eerste Jugurthas verdiend, toen hij besloot om zelf een nieuwe reeks op te zetten.

Aan de snelheid te zien waarmee de *Jeremiah*-albums elkaar opvolgen, is er zeker een koopgraag publiek voor te vinden. Bijgevolg wordt Jeremiah 'rudimentair' getekend dan wat Hermann de laatste tien jaar op papier zette. Desalniettemin blijft het mooi, vooral door de appetijtelijke inkleuring van *Fravmond* en niet te vergeten de typische veelkleurige korte penne-tekens tussen de — nochtans heldere — contouren. Ook de découpage van het verhaal en de montage van de prentjes is zinvol en treffend, tenzij het wat vreemd overkomt om een pagina tot helemaal onderaan volgetekend te zien.

Inspiratiebronnen

Hermann put zijn inspiratie uit ver-

scheidene bronnen. Het rood verven van een meeuw refereert naar *The painted bird* van de uitgeweken Poolse schrijver *Jerzy Kosinski*. Deze realistisch-symbolische roman is een nachtmerrie-achtige evokatie van een totaal op geweld drijvende samenleving. Een beschrijving die zich eveneens goed laat inpassen in het nade-bom-tijdperk waar Jeremiah & Ko. trachten in te overleven. De meeste geweldscènes hoeven overigens niet onder te doen voor wat wij te verwerken krijgen in *Mad Max* en aanverwante.

Hermann recycleert ook heel wat uit zijn andere series: denk maar eens aan de Wild West atmosfeer uit Comanche, het fantasierijke van Nick. Enkele elementen uit *De winter van een clown* zoals verkleumde personen, een boot in een soort niemandsland... lijken weggevoerd uit *De Narrenhanden*. Het laatste en wellicht beste Prince-avontuur dat Hermann tekende, voordat Danny de reeks overnam en nogal radicaal brak met het imago dat gedurende zoveel jaren zorgvuldig was opgebouwd. Het woord eutanase is hier op de juiste plaats.

Uiteraard komen er raakvlakken met andere beeldverhalen naar boven. Zonder hier dieper op in te gaan — want dat is een straatje zonder einde — dient toch Auclair's meesterwerk vermeld te worden, het vijfdelige *Simon*

van de rivier. Hermann is wel niet zo geëngageerd als Auclair maar dat zal wel te wijten zijn aan commerciële redenen.

Makabere triller

Jeremiah heeft nog steeds iets van het irriterend naïeve jongetje uit *De nacht van de roofvogels*. Dit werd ruimschoots gecompanseerd door de aanwezigheid van Kurdy, die er een minder klassiek heldenmoraaltje op nahield. In *Het woedende water* mept Jeremiah Kurdy neer en bij vertrekt met de verwaande Lena. Dit spleetogende vriendinnetje kan in *De winter van een clown* helemaal voor geen tegengewicht zorgen.

In deze makabere triller, die nochtans een sterke opbouw kent, komt een nogal ongelofwaardige passage voor. Op een bepaald ogenblik ontdekt Lena wat er met die bizarre boot aan de hand is. Om het even wie zou in dergelijke omstandigheden Horionneijnen beginnen te vertonen, maar onze 'vrienden' vinden het niet erg en doen alsof hun neus bloedt. Hoe het afloopt vertel ik lekker niet want anders is alle lol er af, en het leest al zo vlug uit.

Pascal Lefèvre

Hermann *De winter van een clown*. Novendi uitgeverij, 1983, 46 blz.

Marc Vanrunxt: Neue Einfachkeit?

Na het klapstukfestival is het Leuven enige tijd stil geweest rond dans. Het Stuc onderbrak vorige week deze lakune met "4 korte dansen" van Marc Vanrunxt, de zogenaamde nummer 2 van de Belgische dans (na Anne Theresa De Keersmaecker). Het gerucht doet de ronde dat hij deze zomer voor een optreden op "Flanders Creativity" in aanmerking zou komen. Terecht of ten onrechte?

De voorstelling begint met *solo voor duizend mannen* (zwarte dans). Marc Vanrunxt ligt geknield op de grond, een deel van zijn zwarte satijnen rok over zich heen getrokken. Een felle belichting zorgt voor een enorme schaduw tegen de achterwand. Deze is fascinerender dan zijn eigen bewegingen. Penderecki's muziek is scherp, doordringend, akelig. De energie van de dans is erop geënt.

Traag komt Vanrunxt recht. Een grote, magere figuur, lange ledematen. Zijn rok laat de rechterdij vrij. Hij bibbert over het hele lichaam, maakt een trage cirkel met zijn handen en voert deze beweging steeds vlugger en vlugger uit. Aggressiever ook. Tot hij uitgeput is. Zijn rok waait gedeeltelijk weg. Dan enkele arm- en rompbewegingen. Vanrunxt haalt hier weer één element uit, zoals het uitstrekken van een arm en het ronddraaiend terug intrekken. Herhaalt deze beweging verschillende keren. Mat zich helemaal af. Hijgt nog een tijdje na en dan weer dat bibberen. Het laatste beeld: zijn benen lichtjes uitgespreid en geplooid, handen boven het hoofd. Zijn zwarte schaduw vult de hele witte hoge achtergrond. Een reuzegrote bid-sprinkhaan?

Release me

In het tweede stuk lijkt de danser uit een schilderij van Magritte te zijn

weggestapt. Verpakt als een mummie — wit linnen rond de benen en het hoofd — levert hij een strijd tegen zijn onvermogen om te bewegen. Eerst kromt hij zijn tenen heel stilletjes. Zijn handen tasten zijn lichaam af. Het hoofd triest naar omlaag. Dan slaat Vanrunxt hevig met zijn armen rond.

Tegen de achtergrond ligt Eric Raeves (beter gekend van Jan Fabre's "Het is teater...") in het zwart gekleed. "Please release me" zingt hij. Uiteindelijk valt de mummie, en wordt dan als een pop rechtgezet door Eric. Opnieuw begint de strijd tegen zijn immobiliteit. Maar hij valt keer op keer. Een poging om een gevoel van onbehagen bij de kijker op te roepen? Maar moet hij niet té veel moeite doen, om toch maar uit evenwicht te geraken?

Vanrunxt wordt op de grond gelegd. Wit licht. Plots, muziek, keihard, als grootste kracht: "Driving me backwards" van Brian Eno. Een spel van kronkelende, ronddraaiende bewegingen begint.

De derde dans, *Absolute Körperkontrolle*. Het ideaal van klassiek ballet. De zaallichten zijn aan. De grote, hoge ruimte van de Vlamingenstraat lijkt nu erg vuil en kil. Achteraan blijven twee rode satijnen bergjes onbeweeglijk staan. Ondertussen speelt de *Radetzky Mars* van Strauss. Stille. De twee dansers — met iets té lange rokken — draaien zich om en stormen op het publiek af. Het enige geluid is dat van ruisende kleding. Een foutje geeft een ekstra dynamiek: Raeves kan Vanrunxt niet volgen, hij krijgt zijn rok in zijn gezicht. Dan lopen ze met alle kracht terug, botsen tegen de muur. Plooiën hun rode rokken open, een grote bloedvlek! Ze druipen van de muur af, en pogen een grand écart. Tevegeefs. Hevige bewegingen volgen, met af en toe een paar zoete walspasjes, een beetje braaf zwevend trippelen. Als volleerde ballerina's groeten ze zenuwachtig het publiek, té zenuwachtig. Komisch.

Apoteose: de hele dans wordt herhaald op de muziek van Strauss,

grotesk. Het publiek wil gaan meekappen.

Einfachkeit

De vierde en laatste dans, en erg korte dans. Sentimentele muziek. Een man in wit ondergoed, kleinsat. Arm- en rompbewegingen van de vorige dansen komen terug. Hij trekt het hemd weer eens over het hoofd. Op het einde een val, waar hebben we dat nog eens gezien? "The show is over now" galmt Petula Clark.

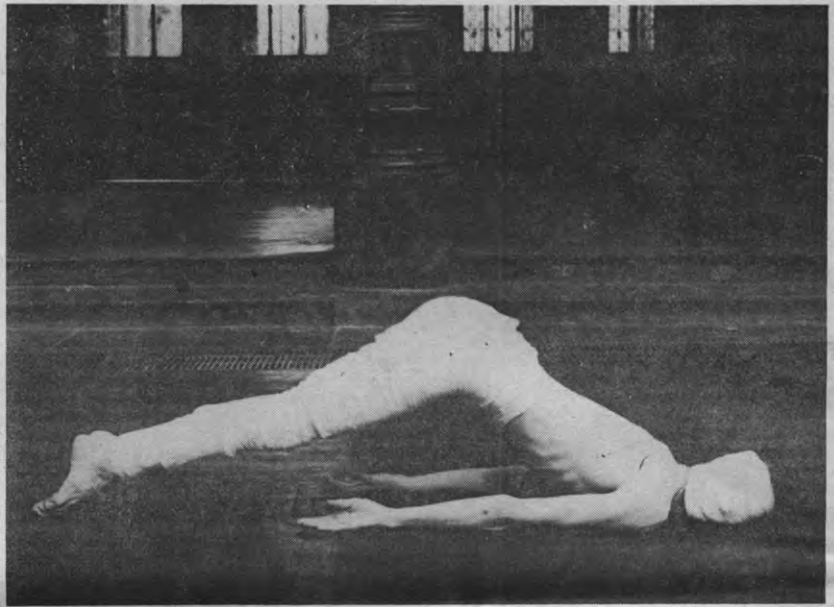
Marc Vanrunxt maakt eenvoudige

koreografieën. Doorheen de drie dansen blijven de bewegingen gekoncentreerd op arm en romp. Benen komen er bijna niet aan te pas. Geen technische hoogstaande bewegingen, geen lenigheid die gedemonstreerd wordt, geen virtuositeit. Daarenboven is de globale opbouw van de koreografie tot (minder dan?) de uiterste essentie herleid. Geen grootse evoluties, ook geen verhaal. *Neue Einfachkeit* in de dans?

De beperkingen van het lichaam worden zelfs verder doorgedreven, zodat het 'niet kunnen' centraal gaat

staan ("No puedo mas" heet de tweede dans). Maar om een dergelijk eenvoudig gegeven door te voeren mist Vanrunxt nog de zin voor detail, de finishing touch. De houterige, afgebroken, ruwe bewegingen moeten te veel hun kracht uit de muziek halen. De oeremoties die in het werk zitten, en de meta-dans-ideeën, waarvan de laatste twee stukken getuigen, komen door dergelijke beperkingen niet verder dan een primitief vitalisme en een aangebrande parodie. Spijtig.

Kristien Bergans
Guido Janssens

Vanrunxt kromt zich. *Please Release me*. Het kokon-motief dat hier tentoon gespreid wordt blijkt niet genoeg gestoffeerd om te blijven boeten.

De zotte morgen...

Tijdens de vakantie werd 'The Day After' in Brussel aan de Belgische pers voorgesteld. U weet wel, de langverwachte en misschien wel meest besproken film van dit seizoen. Ook bij schrijver dezes waren de verwachtingen hoog gespannen. Ten onrechte nochtans. Miserie, driewerf miserie...

Wat het verhaal betreft, wordt je reeds van het begin duidelijk dat de bom zal vallen temidden nietsvermoedende, simpele Amerikaanse burgers. Net zoals dit in de realiteit het geval zal zijn. Het gaat over mensen, die leven voor werk, familie en vrienden, doch wiens bestaan op bruuske wijze overhoop gegooid wordt, wanneer de nachtmerric werkelijkheid wordt.

Hiertoe neemt Nicholas Meyer, de regisseur, een viertal families onder de loupe, en beschrijft hen in hun leven van alledag. Dit alles speelt zich af tegen een achtergrond van groeiende politieke onrust, en toenemende spanningen in de Oost-West verhoudingen, wat culmineert in massale Russische troepenconcentraties aan de grens met West-Duitsland. Alsmear wordt duidelijk dat de catastrofe niet af te wenden is, doch niemand wil dit geloven; hoe zou je zelf zijn...

Tot ze er dan toch is. De bom. Zeer bewust heeft Meyer ervoor geopteerd, en dit is misschien ook wel terecht, dat nergens in de film duidelijk zou blijken wie het eerst op het knopje gedrukt heeft. Belangrijk is: de bom. En wat zijn de gevolgen voor Jan Sossis en Mie Babelul, met andere woorden gij en ik?

Tot nu toe - en we zijn reeds verder dan de helft - lijkt het erop alsof we zijn komen kijken naar een soort extra-aflevering van Dallas (of Dynasty, zo u wil), en mijn oogleden zijn dan ook

zwaar gaan wegen. Trouwens, links achter mij ligt reeds iemand in Dolby-Sensurround te snurken. Het verhaal is vervelend, de personages te oppervlakkig, de dialogen zijn niet veel soeps. Hopen maar dat de bom hierin verandering zal brengen. Nu ze gevallen is, heeft de storing links achter mij trouwens opgehouden te bestaan. Ook daar leeft dus nog hoop.

De bom heeft dus plots haar allesvernietigende kracht tentoon gespreid, en Meyer legt zich er van dan af op toe de immense chaos en ontreding te schetsen, die zal plaats vinden de dag(en) nadien. Hij slaagt hierin, in die mate dat hij de make-up toevertrouwd heeft aan Michaeli Westmore, o.a. bekend van zijn werk bij 'Rocky', 'Raging Bull' en 'First Blood'. Alvorens de acteurs te lijf te gaan met verf gelatine en pruiken om het destructieve effect van de straling op het menselijk gestel uit te beelden, heeft deze zich eerst verdiept in een lange studie van deze effecten op de slachtoffers van Hiroshima en Nagasaki. De resultaten zijn schitterend, een eenzaam superlatief in deze film.

Want het verhaal blijft een pudding, die alsmear verder ineenzakt. Ondanks het feit dat de regisseur voor zeer degelijke acteurs heeft willen zorgen (waaronder Jason Robards - Oscar voor mannelijke bijrol in 'Julia'; John Lithgow - de sympathieke transsexueel Roberta uit 'The World According To Garp') slaagt hij er niet in de film boven het niveau van een doordeeweekse platte weekendfilm uit te tillen. Hiervoor laat hij ze teveel als TV-personalities over het scherm padanderen. Ook de uitermate zwakke dialogen versterken enkel het onvoldane gevoel dat je krijgt bij het aanschouwen van deze film. Globaal luidt dus de konklusie: als film is 'The Day After' met onderscheiding gebuisd.

Edoch, als we de beweringen van

anderen, waaronder de Internationale vredesbeweging moeten geloven, ligt de kracht van de film elders, namelijk in zijn socio-politieke relevantie. Om het met de woorden van 'Film en Televisie' uit te drukken: "...een dokudrama gemaakt met minimale filmische expressie maar met een maximale impact". Tot op zekere hoogte kan hiermee akkoord gegaan worden, doch lijkt me vanaf dan toch op zijn minst vrij overdreven.

In zoverre er voor het eerst op zo grote schaal discussiestof van deze soort in Amerika verspreid wordt, kan de film inderdaad wel iets meer betekenen dan louter voorgekauwd entertainment. De film is dan ook niet zonder tegenwerkingen van bepaalde belangengroepen in de States op de buis gekomen. Zo had men bijvoorbeeld in legerkringen liever gezien dat in de film duidelijk de Russen de oorzaak vormen van alle ellende. Uiteraard zorgde de aard van het onderwerp zelf voor de nodige opschudding, en werd tot het laatste ogenblik getracht de film toch van de buis af te houden. Anderzijds zorgden deze gebeurtenissen dan wel voor een ongehoopte grote portie gratis publiciteit, zodat de pretig geschikt werd door het publiek. Naar men zegt, heeft de film zijn doel dan ook niet gemist, en werd de publieke opinie in belangrijke mate beïnvloed.

Mijns inziens echter blijft 'The Day After', ondanks al zijn goede bedoelingen, een oppervlakkige, en in die mate ook typische Amerikaanse produktie. De bom, die de Amerikanen in de film treft, is voor de meesten ginder niet enkel shockerend in zoverre de gruwelen in de film hen troffen, doch ook, en misschien wel vooral mag niet uit het oog verloren worden dat de Amerikanen nog nooit gekonfronteerd zijn geweest met bombardementen op hun grondgebied. De focus wordt (en blijft) dus gericht op de

The Day After... Meyers weekendfilm die een kleurtje geeft aan de vredesbeweging. Een atoomoorlog is overleefbaar, heet het. Intussen staat een Engelse firma aan de uitgang van de filmzalen reclamefolders uit te delen voor beschermende pakken. Deze firma volgt namelijk de vertoningen van de film in heel Europa en maakt folders in de gepaste taal. Als de film de vredesbeweging dan niet helpt, de (oorlogs)industrie vaart er wel bij.

gevolgen voor Amerika.

In het verlengde hiervan, wordt de film ook helemaal niet in een noodzakelijk breder perspectief geplaatst, in casu dat van de wapeningswedloop, of nog ruimer, het nucleaire probleem in het algemeen. Hiermee vervalt ook elke ware socio-politieke aanspraak die de film wil vertegenwoordigen, en blijft men vastzitten in een typisch Amerikaanse kijk op de zaak: wat kan er gebeuren rond mij? In die zin lijkt het me dan ook overdreven te geloven dat 'The Day After' de opinie van Jan-met-de-pet in

de States zou wijzigen met betrekking tot deze problematiek, en dat de discussie op een breder vlak zou openbreken. Deze film zulke revolutionaire implicaties toedichten is volgens mij naïef en zeer onterecht.

'The Day After' is nauwelijks meer dan gewone TV-film, die dankzij de immense publiciteit die eraan vooraf gegaan is, bij ons op de cinema-schermen verschijnt. Het vormt een prent met maximale filmische pretentie, maar met een minimale relevantie en inhoud.

JVP

CeCoWe

Film als communicatie

In november/december waren we in deze eigenste kolommen nogal knetterig bezig met onze interne huishoud probleempjes (Veto al dan niet versus ASR). De rest van de wereld zat intussen echter niet stil; erger nog, in het gebouw vlak naast 't Stuc, waar de fakulteit Politieke en Sociale Wetenschappen huist, gebeurden interessante dingen. Meer bepaald het Centrum voor Communicatiewetenschappen (CeCoWe voor de vrienden) gaf een publicatie uit die we toch even onder uw neus moeten duwen. 'Beter laat dan nooit' is het enige geldige eksenuss voor deze late bespreking van het herfstnummer van *Communicatie*, temaanummer over film van het CeCoWe-tijdschrift.

Communicatie, jrg. 13 (1982-83), nr. 3 (Herfst 1983) biedt ons een momentopname van de stand van zaken in het CeCoWe op het vlak van de filmstudie, de akten en de traditie. Dominant daarin is de figuur van de forse leider van de CeCoWe-filmploeg, prof. J.M. Peters. Hij is een Nederlander en een kenner van de vergelijkende studie tussen film en literatuur; import dus, zij het zonder zijns gelijke in ons land op zijn specialisatiegebied.

Het hele nummer van *Communicatie* draagt zijn stempel; de inleiding en de eerste bijdrage zijn van zijn hand, nog een tweede van de vijf artikels handelt over film en literatuur en haast geen enkele bibliografie sluit een artikel af zonder meerdere zijner publicaties van de afgelopen decennia te vermelden.

Roman en film

Peters' openingsartikel handelt over de ik-vertelling in de film. Daar hebben we meteen de koe bij de horens: de filmaanpak in het CeCoWe vindt zijn voedingsbodem in de literaire terminologie, in een narratieve ingesteldheid. Filmanalyse als afgeleide van de literatuurstudie, de film als het overdoen van roman, novelle of kortverhaal, met andere bouwelementen.

Juist nu wanneer stemmen opgaan om film eerder met muziek dan met literatuur te gaan vergelijken (of minstens beide), tast Peters de identificatieprocessen af tussen kijker, impliciete (theoretische) verteller, hoofdpersonages en kamera (cfr. lezer, impliciete verteller, romanpersonages, vertelstandpunt in de literatuur). Hij onderzoekt dus in hoeverre film valabele ekwivalenten kan bieden voor wat de literaire ik-verteller is, zoals hij al altijd deed. Hij herkaut dan ook hoofdzakelijk reekens al eerder gemaakte

statements uit zijn rijke publicatieverleden.

Uitgebreid verderbouwend op die (zelfverzekerde en onaantastbare) klassieke autoriteit van Peters' visie maakt Lieve Mulier, een van Peters' origineel of niet? Dat Mulier zich lang eksklusief literair geïnspireerde vergelijking tussen de roman en de film *The go-between*. Zij wil de film van Joseph Losey niet afwegen tegen de roman van L.P. Hartley (tot scenario verwerkt door Harold Pinter, pittig detail), stelt ze zelf, maar bij het trekken van haar besluiten speelt ze de twee versies toch tegen elkaar uit.

Ook hier weegt de literaire traditie door: zowel literatuurfilologen als CeCoWe-analysten slagen er niet in roman en film ter vergelijking naast elkaar te leggen, zonder meer; steeds weer dringt zich het weegschaalwerk op. Is de film getrouw aan het literaire origineel of niet? Dat Muller zich lang verdiepte in de minutieuze details van de roman- en filmaspecten van het genre 'herinneringsverhaal' zelf, is alleen uitstel van het onvermijdelijke.

Journalistiek versus wetenschap

Een tweede medewerker van Peters gaat in op de invloeden van de psychoanalyse op het medium film. Hij gebruikt daarvoor niet zozeer eigen ideeën, dan wel een overzicht van de denkwereld van een autoriteit terzake, Christian Metz. Zijn poging om diens inzichten toegankelijk te maken en daarmee aspecten van het functioneren van het filmmedium an sich bloot te leggen, lijdt echter onder de hoogdravende stijl waarin het artikel gesteld is. Ofwel is de filmsemiotische Metz niet in dagelijks Nederlands vertaalbaar, ofwel schiet Willem Helling van het CeCoWe zijn doel voorbij door zijn 'wetenschappelijke-waant-ingewikkelde' taal.

Peters had deze kritiek wel al in zijn inleiding ondervangen: «Enkele van hun bijdragen aan dit nummer hebben een voor dit blad wat ongewone lengte en zijn nogal theoretisch van aard. Praktisch ingestelde leden zullen misschien als 'te academisch' kwalificeren, omdat ze nogal ver schijnen af te staan van de dagelijkse praktijk van het filmen. Maar wij hopen dat juist diegenen die geïnteresseerd zijn in de ontwikkeling van een stukje filmtheorie er iets van hun gading in zullen ontdekken.» Theorievorming is evenwel geen alibi voor 'akademische' onleesbaarheid, lijkt mij zo, en het aangename willen kennis maken met filmtheorie — inderdaad uit interesse — heeft helemaal niets met praktische aanleg voor het dagelijkse filmen te maken. Of moet de vraag misschien geheel anders gesteld worden: voor wie is dit tijdschrift bedoeld? En: moeten geïnteresseerden in filmtheorie per definitie academici zijn?

Film an sich

Het contrasteert alvast schril met de levendige, vlotte manier waarop Bruno Verpoorten, CeCoWe-gevormde licentiaat die evenwel niet meer onder de Peters-vleugels huist, schrijft over de *beeldspraak-dialoog tussen stomme en spreekfilm*. Hij verkent de gevolgen van de uitvinding van de 'talkie' voor de eigen taal van de film. Zo speelt hij naar de autentieke filmtaal, ook met klankband, door de gebalde kracht van haar visuele metaforiek te konfronteren met nevenschijnzelen en uitspraken als buitenbeelde stem, dubbing, tussen- en ondertitels.

Aktueel is hij bovendien met die probleemstelling door de lijn van bij *The Jazz Singer* (1927 — de eerste gesproken film) door te trekken tot aan Woody Allens *Zelig* (1983). Ook al vinden wij die film wat te overtroepen, op technisch vlak is het alleszins een interessante 'case', die het medium in zijn wesen aantast. Verpoorten overloopt dan ook gepast de talloze vragen die naar aanleiding van die film rijzen in verband met vertaling, ondertiteling, nasynchronisatie, beeldmetaforiek. Dat is meteen de zoektocht naar de universaliteit van de filmtaal, zoals die bestond — van nature — in de stomme periode.

Vermelden we nog de laatste bijdrage in *Communicatie*, eveneens van een afgestudeerde CeCoWe-licentiaat, Jean-Paul Forier, die — openlijk aldus aangekondigd — zijn licentiaatsverhandeling in samenvatting aanbiedt. *De cinema van Harry Kümel* is een wat geforceerde poging om Kümel tot film-'auteur' te promoveren. Vlot lopend, maar inhoudelijk niet zo overtuigend: mensen als Godard, Welles, Antonioni of Coppola beschouwt men wel eens als 'auteurs' ... Kümel??

Verder bevat *Communicatie*, jrg. 13, nr. 3 vaste rubrieken als: *Feiten en meningen uit de filmwereld*, *Uit de tijdschriften*, *Uit de literatuur*, die ook in niet-tematische nummers voorkomen. Net als de reclame overigens. Verder een uiterst verzorgde uitgave, luksueus en korrekt, met fraaie edoch karig verspreide foto's. Een jaarabonnement (4 nummers, elke drie maanden één van 150 Bfr.) kost 400 Bfr.

Jan H. Verbanck

Communicatie jrg. 13 (1982-1983), nr. 3 Herfst 1983. Teraanummer over film.

Word je 21 deze maand? Van harte gefeliciteerd!

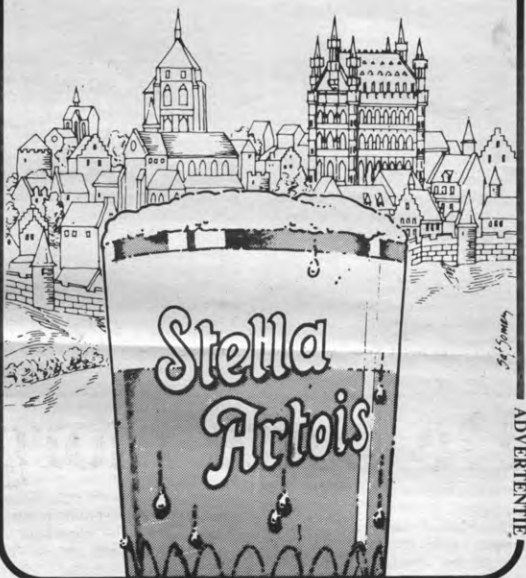
Als jarige Leuenaar of student tref je het wel deze maand, want STELLA viert met je mee. En hoé!

Als origineel geschenk biedt STELLA jou maar liefst 50 gratis STELLA bons aan. Om samen met je vrienden uitbundig op je verjaardag te klinken. Prosit! ... met een lekkere frisse STELLA, en wel in het café van je keuze.

Elke maandagnamiddag van 13 tot 18 uur, kan je deze brief inruilen tegen de 50 STELLA bons, in de Raadskelder, onder het Stadhuis op de Grote Markt.

Wij, van STELLA, wensen je nogmaals veel geluk en ... gezondheid!

P.S. Vergeet je identiteits- en studentenkaart niet mee te brengen.

ADVERTENTIE

Woody Allen in *Zelig*. Een film waar inventies als buitenlandse stem, dubbing, tussen- en ondertitels druk bezichtigd worden. Aldus Bruno Verpoorten.

	Restaurant Alma II en III	Snack Alma I Gasthuisberg, Pauscoll. Meijjescentrum	Snack Alma II Alternatief	Sedes
ma 6/2	Portugese soep bitok prinsessebonen aardappelen yoghurt	Portugese soep varkenssteak mais in tomatensaus aardappelen yoghurt	rijst met wakame en paddestoelen	soep van de dag varkensribbijne erwijtes aardappelen yoghurt
di 7/2	longchampsoep paardenbiefstuk witte kool in room zilvervliesrijst fruit	longchampsoep visfilet véroniquesaus zilvervliesrijst fruit	bonen met wortelen en rauwkost	soep van de dag varkensgebraad gestoofd witloof aardappelen yoghurt
wo 8/2	heldere brunoisesoep gepaneerd sneetje rauwkost aardappelen yoghurt	heldere brunoisesoep braadworst jardinière aardappelen yoghurt	boerenkool met gierst	soep van de dag kruidenballetjes rauwkost aardappelen yoghurt
do 9/2	pompadoursoep gepaneerde visplak schorseneren in room zilvervliesrijst fruit	pompadoursoep hamburger prinsessebonen zilvervliesrijst fruit	groententaart	soep van de dag gegratineerde varkensoester uit Dijon aardappelen yoghurt
vr 10/2	stanleysoep witte en zwarte pensen met appelmoes aardappelen yoghurt met fruit	stanleysoep biefstuk gestoofd witloof aardappelen fruit	spaghetti met kombu	soep van de dag mosselen frieten yoghurt met fruit

WERK GROEP VOEDING: dit is een keuze uit de ALMA-menu's gemaakt door de werkgroep voeding. Deze menu's bieden u de beste garantie voor een evenwichtige voeding. Voor verdere inlichtingen kunt u zich wenden tot LEO VAN DER AA. Tel. ALMA 229911

De door de werkgroep voeding aanbevolen Alma-menu's kunnen, om technische redenen, niet altijd door de gerants gevolgd worden.

Julie eten drie maal per dag; zeg dan niet dat voeding je niet interesseert. Info: Leo Van Der Aa, E. Van Evenstraat 2c, 2de verdieping. Tel. 016/2299 11.

